

20 kysymystä ja vastausta

Uusi Nato?

Karoliina Honkanen
Janne Kuusela

SUOMEN ATLANTTI-SEURA
Finlands Atlantsällskap
Atlantic Council of Finland

UUSI NATO?

20 kysymystä ja vastausta

Karoliina Honkanen ja Janne Kuusela

SUOMEN ATLANTTI-SEURA
FINLANDS ATLANTSÄLLSKAP
ATLANTIC COUNCIL OF FINLAND

Kustantaja: Taloustieto Oy

Painopaikka: Yliopistopaino 2010

ISBN 978-951-628-512-5

ESIPUHE

Hyviä uutisia Suomelle

Nato vaikuttaa Suomen turvallisuusympäristöön riippumatta siitä, olemmeko jäseniä vai emme. Siksi Natosta pitää keskustella, puhua ja väitellä, jos ei ihan nyt markettien kassajonoissa, niin ainakin ennen Suomen eduskuntavaaleja.

Suomen Atlantti-Seura on kansalaisjärjestö, jonka ydintehtäviin kuuluu turvallisuuspoliittisen keskustelun virittäminen. Suomalaisilla sekä jäsenyyden vastustajilla että kannattajilla on oikeus tietää, mitä he vastustavat tai kannattavat.

Naton jäsenmaat hyväksyivät pitkään odotetun strategisen konseptin Lissabonin huippukokouksessa marraskuussa. Se ei sisällä uutuuksia, mutta päivittää ansiokkaasti Naton roolin tälle vuosikymmenelle. Se on tiekartta tulevien vuosien sotilaalliselle ja poliittiselle kehittämiselle.

Meitä suomalaisia kiinnostaa Venäjän ja Naton suhde. Lissabonin huippukokouksessa päätettiin Naton ja Venäjän yhteistyön merkittävästä syventämisestä. Näihin keskusteluihin osallistuivat vain Naton jäsenmaat ja Venäjä. Varmaa on, että Naton ja Venäjän yhteistyö tulee lisääntymään lähivuosina. Olisi luonnollisesti tärkeää, että Suomi olisi mukana niissäkin keskusteluissa.

Naton pääsihteerin Anders Fogh Rasmussenin sanoin Lissabonissa lanseerattiin Naton kolmas versio. ”Nato 3.0” puolustaa jäsenmaitaan sekä sotilaallisia että niin sanottuja uusia uhkia vastaan. Nettihyökkäykset ja merirosvous olkoon esimerkkeinä uusimmista uhista. Nato on kriisinhallinnan keskeinen toimija ja edistää yhteistyövaraista turvallisuutta yhdessä muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Yhtä tärkeää kuin lopputulos on siihen johtanut prosessi. Strategista konseptia edelsi perusteellinen valmistelu, jossa jäsenmaat nostivat erilaiset käsityksensä päivänvaloon. Euroopan parlamentissakin asiasta puhuttiin useasti muiden muassa Madeleine Albrightin ja Anders Fogh Rasmussenin alustusten pohjalta.

Lopputuloksena on 28 jäsenmaan yhteisesti hyväksymä näkemys Naton roolista ja tehtävistä. Samalla jäsenmaat uusivat sitoumuksensa Natolle tärkeimpänä transatlanttisena arvo- ja etuyhteisönä.

Suomelle myönteistä on, että uusi strateginen konsepti painottaa kumppanimaiden roolia. Kumppaneita kuultiin jo konseptin valmisteluvaiheessa.

Lissabonissa Nato päätti vahvistaa kumppaneiden asemaa ja uudistaa kumppanuustoimintaansa.

Strategiseen konseptiin kirjattiin Naton valmius käydä turvallisuus-konsultaatioita kumppaneiden kanssa. Jäsenyydellä ja kumppanuudella on kuitenkin edelleen eronsa. Kumppaneita kuullaan ilman lupaa avunsaannista.

Suomen kannalta merkityksellisintä on, että strategisessa konseptissa vahvistetaan yhteinen puolustus Naton tärkeimmäksi tehtäväksi. Nato on jatkossakin ainoa kansainvälinen järjestö, joka tarjoaa jäsenilleen uskottavat sotilaalliset turvatakuut. EU tai pohjoismainen puolustusyhteistyö eivät voi sitä tässä tehtävässä korvata.

Esitän Suomen Atlantti-Seuran puolesta parhaat kiitokset raportin kirjoittajille Karoliina Honkaselle ja Janne Kuuselalle huolella ja asiantuntemuksella tehdystä työstä. Kiitän myös raporttihankeeseen tukenutta Suomen Atlantti-Seuran hallitusta sekä muita raporttihankeeseen myötävaikuttaneita henkilöitä ja yhteistyötahoja. Tämä raportti jatkaa Suomen Atlantti-Seuran ”Kysymyksiä ja vastauksia Natosta” -raporttisarjaa.

Strasbourgissa 13. joulukuuta 2010

Liisa Jaakonsaari
Puheenjohtaja
Suomen Atlantti-Seura
www.liisajaakonsaari.fi

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe

Johdanto: Mikä Nato on?	9
Naton tehtävät ja rooli	12
1. Mitkä ovat Naton tehtävät?	12
2. Mitä Naton turvatakuut käytännössä merkitsevät tänä päivänä?	13
3. Mikä on Naton rooli varautumisessa ei-sotilaallisiin uhkakuviiin?	15
4. Miten Nato osallistuu kokonaisvaltaiseen kriisinhallintaan?	17
5. Miksi Nato on Afganistanissa?	18
Naton kumppanuus- ja yhteistyösuhteet	20
6. Ketkä ovat Naton kumppaneita?	20
7. Millaista Nato-yhteistyötä Suomi ja Ruotsi tekevät ja miksi?	22
8. Nato ja Venäjä – kumppaneita vai vastustajia?	24
9. Nato ja EU – päällekkäisyyttä vai täydentävyyttä?	25
10. Nato ja YK – onko yhteistyölle edellytyksiä?	27
Naton laajentuminen ja jäsenyyden vaikutukset	29
11. Mitkä ovat Naton vaatimukset uusille jäsenmaille?	29
12. Sijoitetaanko uuden jäsenmaan alueelle Naton joukkoja, tukikohtia tai ydinaseita?	31
13. Voiko jäsenmaa päättää itse Naton operaatioihin osallistumisesta?	31
14. Voiko Naton jäsenmaa ylläpitää asevelvollisuutta?	32
15. Edellyttääkö Nato-jäsenyys merkittävästi lisää rahaa puolustukseen?	34
16. Vaikeuttaako Nato-jäsenyys Venäjä-suhteiden hoitamista?	35
17. Miten Naton laajentuminen jatkuu?	36
Naton poliittinen ja sotilaallinen kehittäminen	38
18. Miten Natossa tehdään päätöksiä?	38
19. Millaista sotilaallista suorituskykyä Nato tarvitsee?	39
20. Mikä on ydinaseiden merkitys Naton strategiassa?	40
Epilogi	42
Pohjois-Atlantin sopimus	43
Suomen Atlantti-Seura	45
Suomen Atlantti-Seuran julkaisut	47

KIRJOITTAJAT

VTM **Karoliina Honkanen** (s. 1974) toimii neuvottelevana virkamiehenä puolustusministeriön puolustuspoliittisella osastolla vastuualueenaan Natoon ja sen rauhankumppanuusyhteistyöhön kuuluvat asiat. Julkaisun ilmestymisajankohtana hän on äitiysvapaalla. Aiemmin Honkanen on toiminut strategisen suunnittelun tehtävissä puolustusministeriössä ja Pääesikunnassa sekä tutkijana Ulkopoliittisessa instituutissa.

YTM **Janne Kuusela** (s. 1972) toimii neuvottelevana virkamiehenä puolustusministeriön puolustuspoliittisella osastolla, hoitaen muiden muassa Suomen ja Yhdysvaltain välistä puolustuspoliittista yhteistyötä sekä strategisen suunnittelun tehtäviä. Aiemmin Kuusela on hoitanut puolustusministeriössä Natoon ja sen rauhankumppanuusyhteistyöhön liittyviä asioita (2003–2006) sekä toiminut puolustusasiainneuvoksena Suomen Nato-edustustossa (2006–2009).

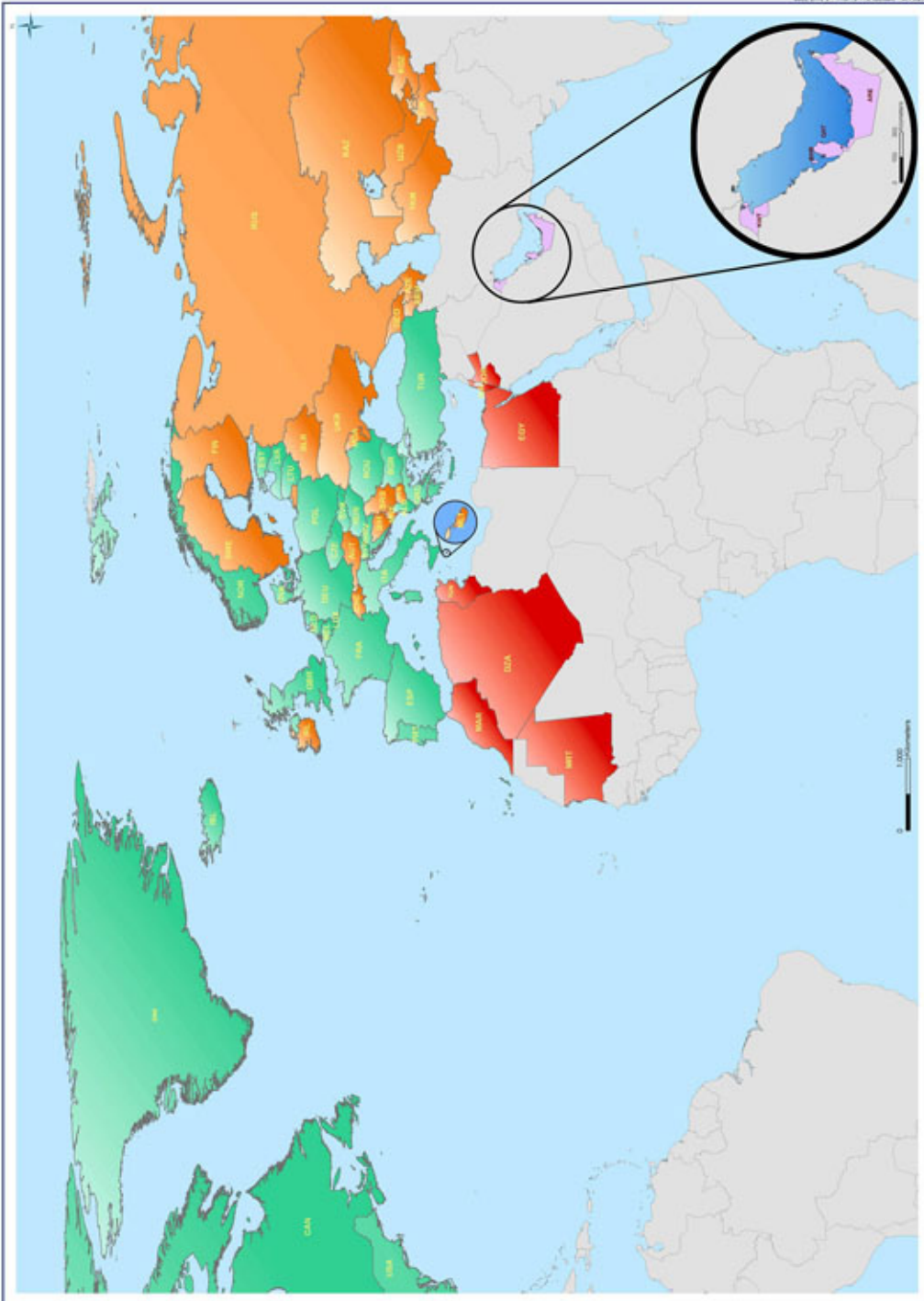
**NATO MEMBERS,
PIP, MED, DIALOGUE
AND ICI COUNTRIES**

NATO MEMBER COUNTRIES

- ALB ALBANIA
- BEL BELGIUM
- BGR BULGARIA
- CAN CANADA
- HRV CROATIA
- CZE CZECH REPUBLIC
- DNK DENMARK
- EST ESTONIA
- FRA FRANCE
- DEU GERMANY
- GRC GREECE
- HUN HUNGARY
- ISL ICELAND
- ITA ITALY
- LVA LATVIA
- LIT LITHUANIA
- LUX LUXEMBOURG
- NLD NETHERLANDS
- NOR NORWAY
- POL POLAND
- PRT PORTUGAL
- ROU ROMANIA
- SVK SLOVAKIA
- SVN SLOVENIA
- ESP SPAIN
- TUR TURKEY
- GBR UNITED KINGDOM
- USA UNITED STATES

DISCLAIMER
The boundaries and names shown
and the designations used on this
map do not imply any endorsement
or acceptance by NATO.
* Turkey recognizes the Republic of Macedonia
with its conventional name.

- PARTNERSHIP FOR PEACE COUNTRIES**
- ARM ARMENIA
 - AUT AUSTRIA
 - AZE AZERBAIJAN
 - BLR BELARUS
 - BIH BOSNIA & HERZ.
 - FIN FINLAND
 - GEO GEORGIA
 - IRL IRELAND
 - KAZ KAZAKHASTAN
 - KGZ KYRGYZSTAN, REP OF
 - MLT MALTA
 - MDA MOLDOVA, REP OF
 - MNE MONTENEGRO, REP OF
 - RUS RUSSIAN FEDERATION
 - SRB SERBIA, REP OF
 - SWE SWEDEN
 - CHE SWITZERLAND
 - FYR the former Yugoslav Republic of Macedonia*
 - TJK TAJIKISTAN
 - TKM TURKMENISTAN
 - UKR UKRAINE
 - UZB UZBEKISTAN

- ISTANBUL COOPERATION INITIATIVE**
- BHR SAUDI ARABIA
 - BAH BAHRAIN
 - KWT KUWAIT
 - QAT QATAR
 - ARE UNITED ARAB EMIRATES

- MEDITERRANEAN DIALOGUE**
- DZA ALGERIA
 - EGY EGYPT
 - ISR ISRAEL
 - JOR JORDAN
 - MRT MAURITANIA
 - MAR MOROCCO
 - TUN TUNISIA

Lähde: Nato

JOHDANTO: MIKÄ NATO ON?

Nato on puolustusliitto, jonka tehtävänä on taata jäsenmaidensa vapaus ja turvallisuus poliittisin ja sotilaallisin keinoin. Nato syntyi huhtikuussa 1949 osaksi hahmottumassa ollutta toisen maailmansodan jälkeistä maailmanjärjestystä, joka perustui läntiseen arvomaailmaan. Siihen kuuluivat poliittiset, kauppa- ja kehitysjärjestelyt (YK, Maailmanpankkijärjestelmä ja GATT) sekä tuki Euroopan jälleenrakennukselle ja taloudelliselle kehitykselle (OEEC ja Marshall-apu).

Nato oli Yhdysvaltain ja Länsi-Euroopan yhteinen vastaus Neuvostoliiton muodostamaan sotilaalliseen uhkaan. Washingtonissa allekirjoitetussa Pohjois-Atlantin sopimuksessa 12 maata sitoutui yhteiseen puolustukseen. Turvatakuu kirjattiin Pohjois-Atlantin sopimuksen 5. artiklaan, jonka mukaan hyökkäys yhtä jäsenmaata kohtaan tulkitaan hyökkäykseksi kaikkia kohtaan. (Ks. Pohjois-Atlantin sopimus s. 43-44.)

Sotienjälkeisessä Euroopassa oli tärkeää, että Nato sitoi Yhdysvallat Euroopan turvallisuuteen ja integroi Saksan osaksi monikansallista sotilaallista rakennetta. Naton perustaminen varmisti, etteivät jäsenmaat rakenna puolustustaan yksinomaan kansallisista näkökohdista. Tämä lujitti vakautta Euroopassa. Yhdysvalloissa Nato nähtiin keinona turvata sotilaallisesti Euroopan maiden keskinäisen taloudellisen ja poliittisen integraation edellytykset. Tehtävässään Länsi-Euroopan taloudellisen integraation poliittisena ja sotilaallisena varmistajana Nato onnistui tavalla, josta hyötyivät jäsenmaiden ohella muutkin. Osallistuminen lännen taloudelliseen integraatioon oli avain myös Suomen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämiseen.

Nato on aina ollut enemmän kuin pelkkä puolustusliitto – sen olemassaolo ei ole koskaan perustunut yksin ulkoiseen uhkaan, vaan myös jaettuun arvoihin. Nato on perustamisestaan lähtien ollut Atlantin yli ulottuva arvo- ja etuyhteisö. Ensimmäiset vuotensa Nato oli poliittinen järjestö, jolle päätettiin perustaa sotilaallinen rakenne vasta vuoden 1950 lopulla kansainvälisen ilmapiirin kiristyttyä. Naton rooli jäsentensä arvoyhteisönä takasi sen säilymisen kylmän sodan loputtua ja yhteisen vihollisen kadottua.

Nato on kyennyt uudistumaan joustavasti turvallisuusympäristön muuttuessa, samalla kun yhteinen puolustus on säilytetty sen ydintehtävänä. Kylmän sodan jälkeen Naton tehtäviin lisättiin kriisinhallinta. 1990-luvulla käynnistetyt Balkanin kriisinhallintaoperaatiot on toteutettu Naton johdolla. Vuodesta 2001 alkaen Naton merioperaatio Välimerellä on keskitty-

nyt joukkotuhousteiden salakuljettamisen ja laivaliikenteeseen kohdistuvan terrorismin ehkäisyyn. Natolla on myös asevoimien koulutustehtävä Irakissa ja merirosvouden vastainen operaatio Adeninlahdella. Elokuussa 2003 Nato otti vastuulle Afganistanin kriisinhallintaoperaation.

Kylmän sodan jälkeen Naton tehtäväksi on noussut myös laaja-alainen yhteistyö euro-atlanttisen alueen maiden ja muiden kumppaneiden kanssa, joista useat osallistuvat Nato-johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin. Venäjän kanssa tehtävän yhteistyön syventäminen on yksi kumppanuustoiminnan avainalueista. Samalla Naton jäsenkunta on kasvanut alkupe- räisestä 12 maasta 28:aan, joista 21 kuuluu myös Euroopan unioniin (EU).

Syyskuussa 2001 New Yorkiin ja Washingtoniin tehtyjen terrori-iskujen jälkeen Nato siirtyi uuteen kehitysvaiheeseen, jossa huomio kohdistui laajoihin turvallisuushkiin ja kykyyn toimia tarvittaessa maailmanlaajuisesti. Keskeisimpinä uhkina Natossa pidetään terrorismia, joukkotuhousteiden leviämistä, ohjusiskuja ja tietoverkkohyökkäyksiä. Muita merkittäviä uhkia ovat merirosvous, energiaturvallisuuden häiriöt sekä alueelliset ja paikalliset konfliktit. Sotilaallista hyökkäystä Natoa vastaan pidetään vallitsevissa olosuhteissa hyvin epätodennäköisenä, mutta sen mahdollisuutta tulevaisuudessa ei voida sulkea pois.

Viiime vuosina on käyty vilkasta keskustelua Naton perimmäisestä tarkoituksesta ja pohdittu, mikä Nato on tänään ja huomenna. Osa jäsenmaista on halunnut vahvistaa Naton roolia jäsenmaiden alueellisissa ja paikallisissa turvallisuushuolissa, toiset taas keskittyä toimintaan euro-atlanttisen alueen ulkopuolella. Yhteinen näkemys Naton roolista kiteytetään jäsenmaiden marraskuussa 2010 hyväksymässä uudessa strategisessa konseptissa, joka on Naton korkein poliittinen ohjausasiakirja ja konkreettinen toimintaohjelma.¹ Liittokunnan ydintoimintojen ohjaamisen ohella konseptilla on tärkeä rooli turvallisuuspoliittisessa keskustelussa sekä jäsenmaissa että niiden ulkopuolella. Strategisen konseptin mukaan Nato on jäsenmaidensa turvallisuuden takaaja, kriisinhallintajärjestö ja yksi toimija yhteistyövaraisen turvallisuuden rakentamisessa.

Tulevaisuuden Nato ei keskity pelkästään jäsenmaiden maantieteellisen alueen puolustamiseen, vaan osallistuu kansainvälisen vakauden tuottamiseen myös Euroopan ulkopuolella. Uusilla tehtävillä toteutetaan Naton alkuperäistä tarkoitusta muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Tämän päivän uhkat ovat monimuotoisia, toisiinsa kytkeytyneitä ja ne voivat levitä nopeastikin maailman yhdeltä kolkalta toiselle. Yhteisen puolustuksen toteuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä

¹ *Active Engagement, Modern Defence. Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation. Adopted by Heads of State and Government in Lisbon.* www.nato.int.

asettaa Natolle uusia vaatimuksia. Puolustus alkaa liittokunnan oman alueen ulkopuolelta.

Useat Nato-maihin heijastuvista turvallisuusuuhkista syntyvät laajalla ”epävakauden vyöhykkeellä”, joka ulottuu Pohjois-Afrikasta Lähi-idän ja Keski-Aasian kautta Kaakkois-Aasiaan. Tämän vyöhykkeen strateginen merkitys Natolle lisääntyy, ja Afganistanin vakauttaminen säilyy Naton prioriteettina. Natossa seurataan tarkasti Iranin ydinasepyrkimyksiä. Sortuvat valtiot voivat toimia terrorismin tukikohtana. Afrikan kriisipäätöksien heijastusvaikutukset ulottuvat Nato-maihin. Myös Balkanin ja Kaukasuksen kehitykseen liittyy edelleen epävarmuustekijöitä.

Nato arvioi turvallisuusympäristön kehitykseen keskeisesti vaikuttavia pitkän aikavälin trendejä, jotka liittyvät esimerkiksi väestöön, ympäristöön, ilmastomuutokseen ja luonnonvaroihin. Kasvavaa huomiota kiinnitetään pohjoisiin arktisiin alueisiin, joilla ilmastomuutoksen odotetaan avaavan uusia merenkulkuyhteyksiä ja mahdollisuuksia luonnonvarojen hyödyntämiseen. Naton tavoitteena on arktisten alueiden säilyttäminen tulevaisuudessakin vapaana konflikteista ja jännitteistä. Nato varautuu puuttumaan myös sellaisiin haasteisiin, jotka eivät suoraan vaikuta jäsenmaiden turvallisuuteen, mutta nousevat näkyväksi osaksi niissä käytävää kansalaiseskustelua. Näihin lukeutuvat esimerkiksi sortuvan valtion humanitaariset seuraukset sekä ihmisoikeusloukkaukset tai luonnonkatastrofit.

Tämän päivän turvallisuushaasteet edellyttävät tiivistä yhteistyötä, johon kukin kansainvälinen järjestö osallistuu vahvuusalueidensa mukaisesti. Nato on tärkein toimija sotilaallisessa turvallisuudessa. Se on ainoa kansainvälinen järjestö, joka kehittää sotilaallista yhteistoimintakykyä standardein, toimintaohjein ja harjoituksin. Nato tarjoaa joukkosuunnittelun ja johtamisjärjestelmän, joita ilman myöskään vaativat kansainväliset kriisinhallintaoperaatiot eivät olisi mahdollisia.

Vakaa ja yhtenäinen Eurooppa on edelleen keskeinen strateginen intressi Yhdysvalloille ja Nato tärkein kanava sen yhteistyölle Euroopan turvallisuusasioissa. Eurooppalaisille taas on ensiarvoisen tärkeää, että Yhdysvallat pysyy jatkossakin sitoutuneena Euroopan turvallisuuteen. Näin ollen Naton merkitys transatlanttisen suhteen tärkeimpänä kanavana tulee säilymään. Natossa Yhdysvallat ja Eurooppa keskustelevat turvallisuuskysymyksistä ja varautuvat yhdessä tämän päivän ja tulevaisuuden uuhkiin. EU-Yhdysvallat -suhde kattaa muihin kuin sotilaalliseen ja turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön kuuluvat kysymykset. Se ei kuitenkaan korvaa Natoa jo yksin siitä syystä, että Yhdysvallat ja Kanada ovat jäseniä ainoastaan Natossa.

NATON TEHTÄVÄT JA ROOLI

1. Mitkä ovat Naton tehtävät?

Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaan Naton perustehtävä on turvata jäsenmaidensa vapaus ja turvallisuus poliittisin ja sotilaallisin keinoin. Nato turvaa ja edistää liittokunnan jäsenten yhteisiä demokratian, yksilönvapauden, oikeusvaltion ja kiistojen rauhanomaisen ratkaisemisen arvoja. Se tarjoaa foorumin, jolla Pohjois-Amerikan ja Euroopan maat voivat neuvotella yhdessä kaikkia koskevista turvallisuushaasteista sekä päättää yhteisistä toimista niihin vastaamiseksi.

Naton johtavana toimintaperiaatteena on suvereenien valtioiden yhteinen sitoutuminen ja keskinäinen yhteistyö kaikkien jäsenten jakamattoman turvallisuuden hyväksi. Solidaarisuus ja yhtenäisyys liittokunnassa takaavat päivittäisen poliittisen ja sotilaallisen yhteistyön kautta, ettei yksikään jäsenmaa joudu turvautumaan pelkästään omiin kansallisiin voimiinsa vastatessaan kohtaamiinsa turvallisuushaasteisiin. Nato-jäsenyys ei kuitenkaan poista jäsenmailta niiden oikeutta ja velvollisuutta huolehtia itse omasta turvallisuudestaan. Sen sijaan Nato antaa jäsenmailleen mahdollisuuden vahvistaa turvallisuutta konkreettisen yhteistyön avulla.

Nato on vuosikymmenten saatossa muotoutunut perinteisestä puolustusliitosta turvallisuuspoliittiseksi ja kriisinhallintaa harjoittavaksi monenkeskiseksi järjestöksi. Samalla jäsenmaiden yhteinen puolustus on säilytetty liittokunnan ydintehtävänä. Viime vuosina Natossa on keskusteltu yhteisen puolustuksen ja kriisinhallinnan välisestä tasapainosta. Strategisessa konseptissa vahvistetaan yhteinen puolustus ja pelote Naton tärkeimmäksi tehtäväksi, jonka toteuttamista kriisinhallinta osaltaan tukee. Strategisen konseptin mukaan Naton ydintehtävät ovat: 1) yhteinen puolustus, 2) kriisinhallinta ja 3) yhteistyövarainen turvallisuus (käsittää muiden muassa Naton avointen ovien politiikan uusille jäsenmaille sekä erilaiset kumppanuussuhteet).

Tämän päivän turvallisuusympäristössä korostuu 5. artiklan ohella 4. artiklan merkitys. Sen mukaan jäsenmaat käyvät keskinäistä dialogia aina kun jokin niistä kokee alueellisen koskemattomuutensa, poliittisen itsenäisyytensä tai turvallisuutensa uhatuksi.

Strateginen konsepti painottaa turvallisuuden laajaa käsitettä, johon kuuluvat poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät tekijät. Liittokunnan puolustusulottuvuuteen kuuluvat vahva sitoutuminen transatlantisiin suhteisiin sekä sotilaallisten suorituskykyjen

ylläpitäminen ja kehittäminen. Lisäksi Naton tehtäviä ovat kriisineestoon ja -hallintaan tarvittavien rakenteiden ja menettelyjen ylläpitäminen sekä jatkuvat ponnistelut asevalvonta-, aseidenriisunta ja asesulkusopimusten aikaansaamiseksi.

Nato tekee myös tehokasta yhteistyötä siihen kuulumattomien maiden kanssa ja noudattaa niin sanottua avointen ovien politiikkaa laajentumisensa osalta. Naton jäsen- ja kumppanuusjärjestelyt ovat laajentuneet yli 60 maata kattavaksi maailmanlaajuiseksi verkostoksi (ks. kartta s. 7). Muiden kansainvälisten organisaatioiden kanssa tehtävässä yhteistyössä ovat YK ja EU keskeisellä sijalla. Yhteistyön tiivistäminen Venäjän kanssa on yksi painopistealueista.

2. Mitä Naton turvatakuut käytännössä merkitsevät tänä päivänä?

Naton päätehtävä on pelotteen ja uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen mihin tahansa liittokunnan jäsenmaahan kohdistuvaa hyökkäystä tai sen uhkaa vastaan. Viime kädessä Naton yhteinen puolustus perustuu Yhdysvaltain ylläpitämään strategiseen pelotteeseen. Naton turvakuiden pitävyydestä on käyty akateemista väittelyä koko liittokunnan olemassaolon ajan. Turvatakuut määrittelevä 5. artikla on muotoiltu verrattain löyhäksi ilmaisuksi, joka jättää asiaan tulkinnan varaa. 5. artiklan mukaan Naton jäsenmaat ovat velvollisia auttamaan hyökkäyksen kohteeksi joutunutta liittolaistaan ”tarpeellisiksi katsomillaan toimenpiteillä, sotilaallinen voiman käyttö mukaan lukien”.

Kylmän sodan aikana molempien suurvaltojen toisiaan vastaan suunnatut ydinasearsenaalit toivat oman ulottuvuutensa Naton turvatakuukusteluun. Tulkinnanvaraisuuden ongelma tiivistyikin usein esitettyyn kysymykseen, olisiko Yhdysvallat todella tiukan paikan tullen valmis uhraamaan Washingtonin puolustaakseen Berliiniä? Lähtökohtana pidetään sitä, että Nato-maat ovat sitoutuneet puolustamaan yhteisesti liittokunnan aluetta ja tarvittaessa lunastavat sitoumuksensa. Tänä päivänä Nato muodostaa sotilaallisesti niin voimakkaan yhteenliittymän, ettei Nato-maiden alueisiin katsota näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa kohdistuvan sotilaallista uhkaa.

Puolustusliiton perimmäisenä tarkoituksena on sotien ja kriisien estäminen ennalta viestittämällä ulospäin, että aseellisen voiman käyttö tai sillä uhkaaminen ei tuota toivottua tulosta. Toisen maailmansodan jälkeen Naton olemassaolo esti sekä suursodan syttymisen että kommunistisen

yhteiskuntajärjestelmän leviämisen Länsi-Eurooppaan. Neuvostoliiton rajanaapuri Suomi oli tästä asetelmasta eniten hyötyneitä maita.

Nato on yhden kerran ottanut käyttöön 5. artiklan mukaiset turvakuut. Tämä tapahtui 12.9.2001, päivä New Yorkin ja Washingtonin terrori-iskujen jälkeen. Päätöksen ensisijainen merkitys oli viesti Naton yhtenäisyydestä vakavassa kriisitilanteessa. Samalla alkoi keskustelu Naton turvatakuiden soveltuvuudesta kylmän sodan jälkeiseen maailmaan, jossa länsimaat ovat omaksuneet laaja-alaisen turvallisuuden käsitteen.

Laajamittaisen perinteisen aseellisen hyökkäyksen sijaan Nato-maita huolestuttaa nykyään yhä enemmän tietoverkkojen turvallisuus, energian ja tärkeiden raaka-aineiden saatavuus sekä meri- ja ilmaliikenneyhteyksien turvaaminen. Mikä on Naton rooli esimerkiksi tietoverkkohyökkäysten tai merirosvouden ehkäisemisessä ja torjunnassa?

Strategisessa konseptissa todetaan, että ”Naton jäsenmaat tulevat aina auttamaan toisiaan hyökkäysten torjumiseksi Washingtonin sopimuksen 5. artiklan mukaisesti ... Nato tarjoaa sekä pelotteen että puolustuksen mitä tahansa vihamielistä uhkausta vastaan, mukaan lukien nähtävissä olevia uudentyyppisiä uhkia vastaan, jotka vaarantavat joko yksittäisten jäsenmaiden tai koko liittokunnan turvallisuutta.” Konseptissa todetaan myös Naton kiinnittävän erityistä huomiota tietoverkkojen suojaamiseen sekä osallistuvan energiaturvallisuuteen muiden muassa suojaamalla energiantuotannon ja -siirtoverkkojen infrastruktuuria yhteistyössä kumppanimaiden kanssa. Strategisen konseptin hyväksymisen ohella Lissabonin huippukokouksessa marraskuussa 2010 Nato-maat päättivät aloittaa liittokunnan aluetta ja väestöä suojaavan ballistisen ohjuspuolustuksen rakentamisen.

Naton jäsenmaat ovat sitoutuneita yhteisen puolustuksen velvoitteen; yhteinen puolustus on haluttu säilyttää ”palovakuutuksena” pahan päivän varalta, sillä kukaan ei osaa tarkkaan ennakoita mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Nato-maat ovat vuosikymmenten saatossa rakentaneet oman maanpuolustuksensa tiivisti integroiduksi osaksi Naton yhteisiä rakenteita eikä yksikään valtio ole halukas lakkauttamaan puolustuskyvyn ylläpitämistä. Lisäksi viime kädessä ydinaseiden takaaman yhteisen puolustuksen ylläpitämisen katsotaan toimivan aseellisia konflikteja ennaltaehkäisevänä pelotteena.

Nato-maat ylläpitävät ja kehittävät sotilaallisia suorituskykyjä yhteisen puolustuksen tehtävän toteuttamiseen. Vaikka Naton operatiivisessa toiminnassa painottuu tällä hetkellä sotilaallinen kriisinhallinta, kehitetään yhteistä puolustussuunnittelua sekä komento- ja joukkorakennetta joustavasti vallitsevan strategisen tilanearvion mukaisesti. Vaativissa

kriisinhallintatehtävissä tarvittavien nykyaikaisten suorituskykyjen tuottaminen tehostaa myös kykyä oman alueen puolustamiseen.

Naton 5. artiklan mukaisen turvatakuun toteuttaminen nykytilanteessa perustuu uudelleen periaatteille: pitkälle menevään sotilaalliseen integraatioon ja yhteensopivuuteen. Konkreettinen esimerkki Naton sitoutumisesta uusien jäsenmaidensa puolustamiseen on se, että Nato-maiden hävittäjät huolehtivat ilmavalvonnasta niissä jäsenmaissa, joilla ei ole siihen omaa kykyä.

Elokuun 2008 Georgian sodan jälkeen varsinkin useat uusista jäsenistä ovat halunneet vahvistaa Naton roolia jäsenmaiden alueen puolustamisessa. Naton Euroopan-joukkojen komentajan kerrotaan käynnistäneen toimia yhteisen puolustuksen tehostamiseksi. Varsinaisten puolustus suunnitelmien laatiminen edellyttää Pohjois-Atlantin neuvoston hyväksymän uhka-arvion. Kylmän sodan jälkeen Nato ei ole enää laatinut kaikille jäsenmailleen maakohtaisia suunnitelmia. Natossa on kuitenkin hiljan päivitetty puolustussuunnitelmia siten, että niihin sisältyvät Puolan ohella nyt myös Baltian maat.

3. Mikä on Naton rooli varautumisessa ei-sotilaallisiin uhkakuviin?

Naton arvioiden mukaan merkittävimpiä Nato-maiden ja niiden kansalaisten turvallisuutta uhkaavia tekijöitä ovat kansainvälinen terrorismi, ydinaseteknologian ja muiden joukkotuhoaseiden leviäminen sekä moninaiset alueelliset ja paikalliset konfliktit, jotka saattavat järkyttää laajemminkin rauhaa ja vakautta. Nato-maat ovat tänä päivänä huolestuneita yhteiskuntiansa elintärkeiden toimintojen turvaamisesta, erityisesti tietoverkkojen, energian saannin ja liikenneyhteyksien toimivuudesta.

Naton tehtävä muuttuneessa toimintaympäristössä on kiistatta haasteellinen. Edellä mainittujen uhkakuvien ehkäiseminen tai torjuminen ei onnistu yksin sotilaallisella toiminnalla, sillä siihen tarvitaan yhtä lailla poliittisia, taloudellisia ja diplomaattisia välineitä. Turvallisuusuhat ovat myös usein vaikeasti ennakoitavissa ja varoitusaltaan lyhyitä. Onnistuminen kriisinhallinnassa tai joukkotuhoaseiden leviämisen ja terrorismin ehkäisemisessä edellyttää tänä päivänä tiivistä ja laaja-alaista kansainvälistä yhteistyötä useiden eri kansainvälisten organisaatioiden, kansalaisjärjestöjen ja muiden kriisialueilla toimivien tahojen kesken. Useimmissa ei-sotilaallisiin uhkakuviin varautumiseen liittyvissä asioissa

Nato-maiden kansalliset viranomaiset ja muut kansainväliset organisaatiot ovat ensisijaisia vastuunkantajia.

Natoa kehitetään siten, että se kykenee entistä tehokkaammin tukemaan kansainvälisiä ponnisteluja turvallisuusuhkien torjunnassa. Esimerkiksi terrorismin torjunnassa Natolle kaavailut puolustukselliset tehtävät liittyvät terrorismille alttiiden kohteiden haavoittuvuuden vähentämiseen ja kansallisten siviiliviranomaisten avustamiseen terroristi-iskun jälkitilanteessa. Natossa onkin tehostettu tiedustelutiedon vaihtoa ja kehitetty operaatioissa olevia joukkoja suojaavaa ohjuspuolustusta. Nato on myös osallistunut jäsenmaissa järjestettyjen massatapahtumien turvallisuuden takaamiseen. Lisäksi Naton päämajaan perustettiin elokuussa 2010 uusiin turvallisuushaasteisiin erikoistunut osasto.

Natossa tehtävässä sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisessä painotetaan kykyjä, jotka antavat mahdollisuuden kuljettaa joukkoja nopeasti kriisialueille, tarjoavat niille siellä suojaa sekä antavat niille tulivoimaa ja taistelukestävyyttä pitkäänkin jatkuvassa konfliktissa. Lissabonin huip-pukokouksessa Nato päätti tehostaa varautumistaan tietoverkkouhkiin, jotka ovat olennainen ulottuvuus miltei kaikissa tämän päivän konflikteissa. Tietoverkkoturvallisuus tullaan ottamaan kattavammin huomioon Naton kaikessa toiminnassa ja kehitettävissä suorituskykyalueissa. Nato on myös ryhtynyt rakentamaan jäsenmaidensa aluetta ja väestöä suojaavaa ballistista ohjuspuolustusjärjestelmää, joka nojautuu Yhdysvaltain kansalliseen ohjuspuolustusjärjestelmään.

Nato on pyrkinyt huomioimaan entistä voimakkaammin terrorismin ja joukkotuhoaseiden aiheuttaman uhkan myötä lisääntyneet riskit siviiliväestölle ja yhteiskunnan elintärkeille toiminnolle. Valmiuden parantamista kriisitilanteiden varalle tehdään Natossa laaja-alaisena työnä, joka kattaa tiede- ja ympäristöasiat, huoltovarmuuden ja logistiset kysymykset, teollisuuden, viestinnän, siviili-ilmailun, lääkinnän sekä väestönsuojelun. Lisäksi Nato kehittää yhteistyötä siviiliviranomaisten, rauhankumppanuusmaiden ja muiden kansainvälisten organisaatioiden kanssa.

Strategisen konseptin valmistelussa keskusteltiin siitä, mitä 5. artiklan mukainen ”aseellinen hyökkäys” tarkoittaa tämän päivän turvallisuusympäristössä. Kattaako se esimerkiksi tietoverkkohyökkäykset, terrori-iskut tai energiaturvallisuuden häiriöt? 5. artiklan laveaa tulkintaa esittäneet toivat esille, että yhteiskunnan elintärkeät toiminnot voidaan nykyään lammauttaa ilman aseitakin. Rajatumpaa tulkintaa kannattaneet taas pelkäsivät, että ei-sotilaallisten uhkien rinnastaminen sotilaalliseen hyökkäykseen liudentaisi 5. artiklan perinteistä merkitystä ja pelotearvoa.

Strateginen konsepti korostaa jäsenmaiden sitoumusta puolustaa toisiaan hyökkäystä vastaan, mukaan lukien kansalaisten turvallisuuden vaarantavat niin sanotut uudet uhkat. Nyt strategisessa konseptissa puhutaankin ”aseellisen hyökkäyksen” sijaan vain ”hyökkäyksestä”. Keskeistä on joustavuus: ei-sotilaalliset uhkat voivat tapauskohtaisesti johtaa 5. artiklan käyttöönottoon, mikäli Pohjois-Atlantin neuvosto niin päättää. Syyskuun 2001 terrori-iskut ovat tästä ennakkotapaus. Ei-sotilaalliset uhkat korostavat erityisesti 4. artiklan merkitystä. Sen mukaiset turvallisuuskonsultaatiot antavat liittolaisille mahdollisuuden arvioida uhkan luonnetta ja suunnitella yhteisiä toimia.

4. Miten Nato osallistuu kokonaisvaltaiseen kriisinhallintaan?

Kansainvälisen kriisinhallinnan toimintaympäristö on muuttunut vaativammaksi. Aseelliset konfliktit ovat usein valtioiden sisäisiä ja epäsymmetrisiä. Osapuolina ovat kasvavassa määrin ei-valtiolliset ryhmittymät, jotka verkostoituvat yli valtiorajojen. Siviiliväestöön kohdistuvaa väkivaltaa ja terroria käytetään sodankäynnin välineinä. Vastaavasti kriisinhallinnan tehtäväkenttä on laajentunut ja monimuotoistunut. Kriisinhallintatoimijoiden ohella samalla kriisialueella toimii yleensä suuri joukko muita kansainvälisiä järjestöjä ja kehitysrahoituslaitoksia sekä kahdenvälisiä avunantajia. Kestävien tulosten saavuttaminen edellyttää yhteisiä tavoitteita sekä eri keinojen oikein painotettua ja usein samanaikaista käyttöä. Yhteistyötä onkin viime vuosina tiivistetty erityisesti YK:n, EU:n, Naton, Etyjin ja Afrikan unionin kesken.

Kansainvälisen yhteisön kokonaisvaltainen ja riittävän pitkäjänteinen sitoutuminen kriisialueiden tukemiseen on tärkeää. Käytettävä keinovalikoima valitaan kunkin kriisialueen erityistarpeiden pohjalta. Aseellisten konfliktien yhteydessä joudutaan usein keskittymään turvallisuustilanteen vakauttamiseen ja välittömän hädän lievittämiseen. Tällöin sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan sekä humanitaarisen avun roolit korostuvat. Yhteisestä päämäärästä pidemmällä aikavälillä täytyy kuitenkin olla yhteisymmärrys.

Myös Nato on jo 1990-luvulta alkaen tehnyt eri operaatioissa käytännön yhteistyötä muiden kansainvälisten järjestöjen, kansalaisjärjestöjen ja paikallisviranomaisten kanssa, mutta ilman johdonmukaista suunnittelua tai koordinaatiota. Afganistanin ISAF-operaatio on vaikuttanut merkittävästi Naton laaja-alaisen kriisinhallintakonseptin kehittämiseen, jota sovelletaan nykyisin kaikessa Naton kriisinhallinnassa. ISAF-operaatio

luo yhdessä maan omien turvallisuusviranomaisten kanssa edellytyksiä siviilitoimijoiden työlle. Kansainvälisen yhteisön laajamittainen ja pitkäkestoinen kehityspanos on välttämätön köyhyyden vähentämiseksi, kestävien elinkeinojen luomiseksi, demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja hyvän hallinnon vahvistamiseksi sekä ihmisoikeuksien toteutumiseksi.

Nato on aktiivinen kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan kehittämisessä. Toimintasuunnitelma Naton panoksesta kokonaisvaltaisen lähestymistavan vahvistamiseksi Afganistanissa hyväksyttiin huhtikuussa 2008. Asiakirjassa tuetaan kansainvälisen koordinaation tiivistämistä YK:n johdolla ja painotetaan, että Natolla on vain osavastuu turvallisuuden, kehityksen ja hyvän hallinnon muodostamasta kokonaisuudesta. Nato pyrkii tiivistämään yhteistyötään muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa ja vahvistamaan tukeaan vakauttamis- ja jälleenrakennustoiminnalle. Kohdevaltion omien toimijoiden osallistumista tukitoimiin painotetaan.

Nato ei tavoittele koordinaattorin roolia eikä omaa siviilikriisinhallintakapasiteettia, vaan pyrkii läheisempään yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa ja tukemaan niiden osaamista. Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan edellytysten mukaisesti Naton esikuntiin on perustettu myös siviilikriisinhallintaa koskevaa suunnittelukapasiteettia. Sekä sotilaalliset että ei-sotilaalliset näkökohdat pyritään huomioimaan mahdollisimman kattavasti Naton kriisinhallintaoperaatioita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Vastaavasti pyritään edistämään siviili- ja sotilastoimijoiden välistä kokemusten vaihtoa sekä yhteistä koulutus- ja harjoitustoimintaa.

5. Miksi Nato on Afganistanissa?

Naton rooli Afganistanissa sai alkunsa 11. syyskuuta 2001 Yhdysvaltoihin tehtyjen terrori-iskujen jälkeen. Iskun tehneet terroristit oli koulutettu ja ohjeistettu Afganistanissa. Nato otti iskuja seuraavana päivänä ensimmäistä kertaa historiansa aikana käyttöön 5. artiklan mukaiset turvatakuut. Lokakuussa 2001 Yhdysvaltain johtama koalitio aloitti Afganistanissa operaation Taleban-hallinnon syrjäyttämiseksi, Al-Qaeda -terroristiverkoston lamauttamiseksi ja sen johtohenkilöiden kiinniottamiseksi. Naton yhteisiä resursseja käytettiin taisteluoperaation tukitoimiin sekä alkuvuodesta 2002 perustetun, YK:n valtuuttaman ISAF-operaation (*International Security Assistance Force*) tukemiseen. Suomi on osallistunut operaatioon sen käynnistämisestä alkaen.

ISAF-operaatio siirrettiin Naton johtoon elokuussa 2003. Sitä ennen operaatiota johdettiin puolen vuoden välein vaihtuvan johtovaltion toimesta. YK:lla on edelleen päävastuu kansainvälisten toimien koordinoinnista Afganistanissa. Afganistanin vakauttaminen on koko kansainvälisen yhteisön haaste, jossa Naton tehtävänä on huolehtia turvallisuustilanteesta ja tukea paikallisia viranomaisia siten, että ne kykenisivät ottamaan asteittain vastuun maan turvallisuudesta. Tällä toiminnalla pyritään estämään maan luisuminen uudelleen terroristien tukialueeksi ja ehkäisemään turvallisuusongelmien leviäminen.

ISAF on YK:n turvallisuusneuvoston mandaattiin pohjautuva kriisinhallintaoperaatio, jonka tehtävänä on tukea Afganistanin viranomaisia turvallisen toimintaympäristön luomisessa avustus- ja jälleenrakennustoiminnalle sekä turvallisuussektorin (armeijan ja poliisivoimien) kehittämisessä. ISAF on kautta historian laajin kriisinhallintaoperaatio, johon vuoden 2010 lopulla osallistui lähes 50 maata. Kyseessä on myös Naton ensimmäinen operaatio euro-atlanttisen alueen ulkopuolella.

ISAF-operaation toiminta-ajatusta täsmennettiin syksyllä 2009. Toiminnassa korostetaan entistä enemmän paikallisväestön huomioimista sekä tukea afgaanijohtoisille sovittelutoimille ja kapinallisten integroimiselle yhteiskuntaan. Uudessa toimintamallissa korostuvat Afganistanin turvallisuusviranomaisten kouluttaminen, yhteistoiminta turvallisuusviranomaisten kanssa ja tuki paikallisten turvallisuusviranomaisten operaatioille sekä siviiliyhteiskunnan toimintojen kehittämiseksi.

Vuosikymmeniä jatkuneesta sisällissodasta kärsivän Afganistanin kehityshaasteet ovat valtaiset ja niiden ratkaiseminen edellyttää pitkäjänteistä sitoutumista. Heikko turvallisuustilanne, huumeuutuanto ja korruptio kietoutuvat yhteen ja muodostavat haasteen kaikelle toiminnalle. On selvää, ettei Afganistanin ongelmiin löydy ratkaisua sotilaallisin toimenpitein. Siviilikriisinhallinta, jälleenrakentaminen ja muu siviilitoiminta vahvistuvat asteittain. Sotilaallinen kriisinhallinta on ollut alkuvaiheessa keskeistä, erityisesti akuuttien turvallisuusongelmien hallinnassa.

Naton päämääränä on, että maan turvallisuusviranomaiset voivat itse huolehtia tehtävistään, eikä kansainvälistä sotilaallista kriisinhallintaoperaatiota ole tarkoitus pitää maassa yhtään kauempaa kuin on tarpeellista. Maan pitkäaikainen ja pysyvä vakauttaminen edellyttää poliittisen ratkaisun etsimistä ja aikaansaamista. Tehtävä Afganistanissa tulee kestämaan vuosia, ehkä jopa vuosikymmeniä. Naton Lissabonin huippukokouksessa tekemän päätöksen mukaan vastuunsirto kansainväliseltä yhteisöltä afgaaniviranomaisille on tarkoitus toteuttaa asteittain vuosien 2011–2014 aikana. Myös tämän jälkeen Naton joukot ja kansainväliset siviilitoimijat tukevat Afganistanin viranomaisia.

NATON KUMPPANUUS- JA YHTEISTYÖ- SUHTEET

6. Ketkä ovat Naton kumppaneita?

Tämän päivän turvallisuushaasteisiin vastaaminen edellyttää Natolta tiivistä yhteistyötä myös jäsenkunnan ulkopuolisten valtioiden, muiden kansainvälisten organisaatioiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Nato onkin rakentanut laajan ja monitasoisen kumppanuusien verkoston. Sen piirissä on Naton jäsenmaat mukaan lukien yli 60 maata ja lukuisia kansainvälisiä organisaatioita. Naton pääsihteeri Rasmussenin mukaan ”Natoa ei voi tänään ajatella ilman sen kumppaneita”. Kumppanit vahvistavat Naton poliittista uskottavuutta ja myös osallistuvat monin tavoin Naton toiminnan kehittämiseen esimerkiksi osallistumalla operaatioihin. Strategisen konseptin mukaan kumppanuustoiminta on edellytys Naton onnistumiselle ydintehtävänsä suorittamisessa.

Naton kumppanuustoiminnan peruspilari on vuonna 1994 käynnistetty rauhankumppanuusohjelma (*Partnership for Peace, PfP*), jonka puitteissa Nato harjoittaa yhteistyötä euro-atlanttisen alueen kumppanimaiden kanssa. Kumppanimaat valitsevat rauhankumppanuusohjelmasta itse haluamansa yhteistyömuodot ja aktiviteetit. Rauhankumppanimaiden ja Naton monenkeskisen yhteistyön foorumi on Euro-atlanttinen kumppanuusneuvosto (*Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC*), johon kuuluvat käytännössä kaikki euro-atlanttisen alueen maat (tällä hetkellä yhteensä 50 maata – 28 jäsentä ja 22 kumppania – ks. kartta s. 7). Rauhankumppanuusohjelman kautta tuetaan myös vakautta ja kehitystä euro-atlanttisella alueella. Niin sanottujen vapaaehtoisrahastojen avulla muiden muassa tuhotaan ylijäämäaseita, ammuksia ja räjähteitä sekä tuetaan turvallisuus- ja puolustussektorin uudistuksia Balkanilla, Kaukasuksella ja Keski-Aasiassa.

Yhteistyön kehittäminen Venäjän kanssa on yksi Naton kumppanuustoiminnan painopistealueista. Venäjällä on erityinen merkitys Euroopan turvallisuudelle ja oma kumppanuusneuvostonsa Naton kanssa. Nato-Venäjä neuvostossa (*NATO-Russia Council, NRC*) Naton jäsenmaat ja Venäjä keskustelevat ajankohtaisista turvallisuuteen ja puolustukseen liittyvistä asioista. Natolla on erilliset yhteistyöelimet myös Ukrainan ja Georgian kanssa. Niissä käydään vuoropuhelua ja tuetaan näiden maiden turvallisuus- ja puolustussektorin uudistuksia.

Natossa arvioidaan, että Pohjois-Afrikasta Lähi-itään ulottuvan alueen strateginen merkitys korostuu. Tällä alueella Natolla on kaksi kumppanuusohjelmaa. Vuonna 1994 perustetun Välimeren dialogin (*Mediterranean Dialogue, MD*) puitteissa Nato harjoittaa yhteistyötä seitsemän Välimeren etelärannan maan kanssa. Vuonna 2004 käynnistetyllä Istanbulin yhteistyöaloitteella (*Istanbul Cooperation Initiative, ICI*) Nato puolestaan hakee yhteistyömahdollisuuksia Persianlahden alueen maiden kanssa. Välimeren dialogiin ja Istanbulin yhteistyöaloitteeseen osallistuvilla mailla ja Natolla on yhteisiä intressejä liittyen muiden muassa terrorismin torjuntaan, energiaturvallisuuteen ja joukkotuhohaseiden leviämisen estämiseen. Nato-maat haluavat myös lisätä Naton tuntemusta näillä alueilla, joilla myös entisiä siirtomaavaltioita edustavaan Natoon kohdistuu runsaasti ennakkoluuloja.

Nato on myös ryhtynyt solmimaan kumppanuussuhteita niin sanottuihin kontaktimaihin. Esimerkiksi Australia, Etelä-Korea, Japani ja Uusi-Seelanti osallistuvat merkittävällä panoksella Nato-johtoisiin operaatioihin ja jakavat saman arvopohjan Naton kanssa. Lisäksi Nato on käynyt dialogia muiden muassa Kiinan kanssa.

Kansainvälisistä järjestöistä Nato painottaa yhteistyön syventämistä erityisesti EU:n ja YK:n kanssa. EU, Nato ja YK toimivat yhdessä monilla konfliktialueilla. Lisäksi Nato tekee yhteistyötä Etäjien kanssa liittyen esimerkiksi terrorismiin, asevalvontaan ja turvallisuussektorin uudistuksiin. Jatkossa pohditaan Naton mahdollisuuksia luoda yhteistyösuhteet Afrikan unionin, Shanghain yhteistyöjärjestön ja entisen Neuvostoliiton alueella vaikuttavan Kollektiivisen turvallisuuden järjestön (*Collective Security Treaty Organization, CSTO*) kaltaisiin toimijoihin.

Naton kumppanuustoiminta on uusien haasteiden edessä. Suuri osa Naton alkuperäisistä rauhankumppaneista on liittynyt Naton jäseniksi, ja jäljelle jääneet kumppanit muodostavat hyvin kirjavan joukon maita aina Suomesta Tadjikistaniin. Nato onkin pyrkinyt yksilöimään kumppanuustoimintojaan siten, että ne ottaisivat mahdollisimman joustavasti huomioon eri kumppanimaiden yksilölliset intressit, osaamisen tason ja tarpeet. Lissabonin huippukokouksessa Nato päätti uudistaa kumppanuustoimintansa rakenteita sekä parantaa edelleen operaatioihin osallistuvien kumppanimaiden vaikutusmahdollisuuksia.

7. Millaista Nato-yhteistyötä Suomi ja Ruotsi tekevät ja miksi?

Naton eurooppalaisiin kumppanimaihin lukeutuvat EU:n sotilaallisesti liittoutumattomat jäsenmaat Irlanti, Itävalta, Suomi ja Ruotsi sekä puolueeton Sveitsi. Näistä Suomi on tehnyt läheistä yhteistyötä erityisesti Ruotsin kanssa. Suomi ja Ruotsi ovat osallistuneet Naton rauhankumppanuustoimintaan aina sen käynnistymisestä, vuodesta 1994 lähtien. Niiden Naton kanssa tekemä yhteistyö on ollut laaja-alaista toimintaa valtionhallinnossa, joka on kattanut puolustusasioiden ohella monipuolista siviilisektorin yhteistyötä. Suomessa rauhankumppanuusyhteistyöhön on viime vuosina osallistunut seitsemästä kahdeksaan eri ministeriötä.

Suomi ja Ruotsi ovat osallistuneet kokoonsa nähden merkittävillä panoksilla Nato-johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin. KFOR-operaatiossa Kosovossa Suomi toimi ensimmäisenä Naton ulkopuolisena maana Nato-johtoisen operaation yhden sektorin johtovaltiona. Aiemmin Suomella oli sama vastuu Bosnian Nato-johtoisessa operaatiossa. Suomi on myös lähettänyt henkilöstöä työskentelemään Naton rakenteisiin, osallistunut useiden Naton virastojen toimintaan ja tukenut Naton rauhankumppanuusrahastoja. Suomi osallistuu Naton nopean toiminnan NRF-joukkojen harjoituksiin ja harkitsee tapauskohtaisesti osallistumista mahdollisiin operaatioihin. Suomi osallistui Naton strategisen konseptin valmisteluun muiden muassa isännöimällä konseptin valmistelua tukevan seminaarin yhteistyössä Ruotsin kanssa.

Miksi Suomi ja Ruotsi tekevät rauhankumppanuusyhteistyötä ja mitä ne siitä hyötyvät? Suomen ja Ruotsin näkökulmasta lähtökohdat yhteistyölle ovat hyvin käytännölliset: Nato on keskeisin sotilaallisen turvallisuusyhteistyön alalla toimiva järjestö ja sen avulla kumppanimaat voivat kehittää omia sotilaallisia suorituskykyjään. Suomen tärkeimpänä tavoitteena on vahvistaa kansallista puolustuskykyä, jota käytetään puolustusvoimien kaikkien kolmen tehtävän toteuttamiseen: Suomen sotilaalliseen puolustamiseen, muiden viranomaisten tukemiseen ja osallistumiseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Nato-yhteistyö palvelee Suomea ja Ruotsia myös EU:ssa ja pohjoismaisessa viitekehyksessä tehtävässä puolustusalan yhteistyössä, sillä niissäkin nojaututaan Naton standardeihin ja toimintatapoihin.

Naton kanssa tehtävä yhteistyö parantaa Suomen ja Ruotsin sotilaallista yhteistoimintakykyä ja sitä kautta mahdollisuuksiamme osallistua sotilaalliseen kriisinhallintaan – riippumatta siitä, toteutuvatko operaatiot Naton, EU:n tai YK:n johdolla. Kriisinhallintaosallistuminen on keino kantaa vastuuta kansainvälisestä turvallisuudesta. Se myös lisää puolustuskyvyn

uskottavuutta ulkomailla ja antaa kansallisen puolustuksen kehittämiseen arvokasta tietotaitoa. Kriisinhallintatehtäviin Suomi osallistuu jatkossakin erikseen nimetyillä joukoilla, mutta nämä samat joukot ovat myös kansallisen puolustuksen käytössä.

Suomen ja Ruotsin näkökulmasta kumppanuuden tärkeimmät työkalut ovat suunnittelu- ja arviointiprosessi (*Planning and Review Process, PARP*), koulutus- ja harjoitusohjelma (*Military Training and Exercise Plan, MTEP*) ja operatiivinen voimavarakonsepti (*Operational Capabilities Concept, OCC*). PARP-ohjelmassa sovitaan kumppanuustavoitteista Naton kanssa, joiden avulla varmistetaan puolustusvoimien suorituskykyjen kansainvälinen yhteensopivuus. MTEP-ohjelman kautta Suomi osallistuu Naton järjestämiin opetus- ja koulutustapahtumiin sekä monikansallisiin harjoituksiin. Naton kanssa yhteistyössä kehitettyjen suorituskykyjen tasoa arvioidaan OCC-prosessissa, johon osallistuvat kaikki puolustushaarat. Esimerkiksi Suomen ilmavoimien Hornet-lentue saavutti ensimmäisenä Natoon kuumattomana ilmavoimien joukkona Naton korkeimman arviointitason syksyllä 2009. Samoin suomalainen suojeleuksen erikoisosasto² arvioitiin kesällä 2010 erinomaiseksi.

Rauhankumppanuus on meille ainoa yhteydenpitokanava Natoon, joka on keskeinen toimija turvallisuusympäristössämme ja turvallisuuspolitiikan päätöksenteko- ja keskustelufoorumi useimmille Euroopan maille. Suomen ja Ruotsin tavoitteena onkin ollut kehittää kumppanuutta siten, että yhteistyötarpeemme tulevat otetuiksi huomioon. Tavoitteena on osallistua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa niiden operaatioiden suunnitteluun ja päätöksentekoon, joihin osallistumme. Nato on osoittanut halukkuutta kumppaneiden aseman parantamiseen. Esimerkkeinä tästä ovat ISAF- ja KFOR-operaatioihin joukkoja luovuttavien maiden kokousten järjestäminen. Niissä myös Suomi ja Ruotsi ovat yhdessä muiden joukkoja luovuttavien kumppanimaiden kanssa päässeet normaalia tiiviimpään yhteistyöhön Naton kanssa ja saaneet lisääntyneen tiedonsaannin ohella mahdollisuuden ilmaista näkemyksiään ja siten välillisesti vaikuttaa myös päätöksentekoon.

² Suojeleuksen Erikoisosasto on puolustusvoimien suojeleustiedustelun erikoisyksikkö. Osaston tehtäviin kuuluvat kemiallisten, biologisten ja radiologisten aineiden tiedustelu- ja valvontatehtävät, niihin liittyvä näytteiden otto ja tunnistaminen, taisteluaikojen saastuttaman henkilöstön ja materiaalin puhdistus sekä pelastus-, sammutus- ja suojelelääkintätehtävät.

8. Nato ja Venäjä – kumppaneita vai vastustajia?

Venäjä on Natolle yhteistyökumppani, ei vastustaja. Strategisessa konseptissa todetaan yksiselitteisesti, ettei Nato muodosta uhkaa Venäjälle. Venäjällä on keskeinen merkitys Euroopan ja euro-atlanttisen alueen turvallisuudelle. Naton ja Venäjän välisellä yhteistyöllä voidaan laajemminkin edistää maailmanlaajuista turvallisuutta. Toisaalta jo pelkästään sotilaalliset voimasuhteet ja ydinaseiden aikaansaama tasapaino takaavat sen, ettei Venäjää pidetä uhkana Natolle näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa. Näistä lähtökohdista Nato pyrkii tukemaan Venäjän uudistuksia ja kehittämään yhteistyötä sen kanssa.

Nato on toteuttanut kumppanuusyhteistyötä Venäjän kanssa jo yli vuosikymmenen. Kun vuonna 1997 Nato kutsui ensimmäiset uudet jäsenmaat aloittamaan liittymisneuvottelut, se aloitti myös samaan aikaan erityiskumppanuuden Venäjän kanssa. Hälventääkseen Venäjän huolia Nato on toteuttanut laajentumisensa asteittaisena ja läpinäkyvänä prosessina. Toukokuussa 2002 perustettiin uusi yhteistyöneuvosto NRC, jossa Nato-maat ja Venäjä käsittelevät tasaveroisina turvallisuuden ja puolustukseen liittyviä asioita. Valtaosa Naton ja Venäjän välisestä yhteistyöstä katkesi Georgian sodan jälkeen elokuussa 2008, mutta suhteet palautettiin seuraavana vuonna. Silloin päätettiin myös uudistaa NRC:n toimintatapoja.

Näkemyseroista huolimatta Naton ja Venäjän yhteistyö on käytännön tasolla edennyt hyvin liittyen esimerkiksi kriisinhallintaan, terrorismin torjuntaan ja pelastustoimiin merellä. Suuri merkitys on ollut Venäjän joukkojen osallistumisella Nato-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin Balkanilla. Venäjän merivoimat on osallistunut Naton ainoaan 5. artiklan mukaiseen operaatioon Välimerellä ja tukenut Naton ISAF-operaatiota sallimalla Nato-joukkojen huoltokuljetukset alueensa kautta. Nato ja Venäjä ovat laatineet yhteisen uhka-arvion.

Naton ja Venäjän välisessä yhteistyössä toistuu jatkuvasti ylä- ja alamäkiä, jotka heijastelevat kansainvälisen politiikan yleistä ilmapiiriä ja suurvaltasuhteita. Venäjä on pyrkinyt palauttamaan suurvalta-asemaansa. Se on ollut valmis ja kykenevä käyttämään myös sotilaallista voimaa intressiensä edistämiseen, kuten Georgian sota osoitti. Venäjä on myös lähestynyt kansainvälistä järjestelmää hyvin erilaisesta näkökulmasta kuin Nato. Uudessa sotilasopissaan se näkee Naton toimintaan ja laajentumiseen liittyvän vaaroja. Venäjän aloite uudeksi paneurooppalaiseksi turvallisuus-arkkitehtuuriksi kyseenalaistaa olemassa olevien instituutioiden, mukaan lukien Naton, roolin. Naton ja Venäjän välisen yhteistyön syventämistä on rajoittanut myös se, että Venäjälle kahdenväliset suhteet ovat usein kansainvälisissä järjestöissä tapahtuvaa yhteistyötä tärkeämpiä.

Venäjä-yhteistyön tehostaminen on yksi Naton kumppanuustoiminnan tärkeimmistä tavoitteista. Vaikka Nato-mailla on ollut erilaisia näkemyksiä Venäjästä, kaikki pitävät suhteiden parantamista tarpeellisena. Yhteistyöllä voidaan ehkäistä väärinkäsityksiä ja edistää yhteisiä intressejä. Naton puolelta on korostettu, että kiistakysymykset eivät saa olla este kattavammalle käytännön yhteistyölle.

Lissabonin huippukokouksessa Nato ja Venäjä päättivät syventää yhteistyötään ja julistivat, etteivät muodosta toisilleen uhkaa. Tärkeitä uusia yhteistyöalueita ovat muiden muassa Venäjän osallistuminen Natossa suunnitteilla olevaan ohjuspuolustusjärjestelmään sekä yhteistyön lisääminen Afganistanissa. Jatkossa keskusteltaneen lisäksi Euroopassa olevia tavanomaisia aseita ja joukkoja koskevan niin sanotun TAE-sopimuksen uudistamisesta. Natolla olisi halukkuutta myös käynnistää neuvottelut Euroopassa olevien taktisten ydinaseiden vähentämiseksi.

9. Nato ja EU – päällekkäisyyttä vai täydentävyyttä?

Nato-EU -yhteistyössä pääsääntönä on täydentävyys, päällekkäisyyksiä välttämällä ja karsien. Tänä päivänä Natoa ei voi käsitellä ottamatta huomioon Euroopan unionia. EU-maista 21 kuuluu Natoon ja 94 prosenttia EU:n kansalaisista asuu Nato-maissa. Kullakin jäsenmaalla on vain yhden puolustusvoimat ja yksi puolustusbudjetti, minkä vuoksi samojen sotilaallisten suorituskykyjen on palveltava sekä EU:ta että Natoa. EU:n puolustusulottuvuutta onkin alusta alkaen kehitetty läheisessä yhteistyössä Naton kanssa, ja useat jäsenmaat ovat nimenneet samoja joukkoja koordinoitusti sekä Naton että EU:n käyttöön. Myös EU:n taisteluosastoja kehitetään Naton standardein ja ne tukeutuvat pääosin Naton harjoitustoimintaan.

Sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisen ohella toinen EU:n ja Naton merkittävä käytännön yhteistyöalue on kriisinhallinta. EU:n ja Naton kriisinhallintayhteistyö on sujunut kentällä hyvin, mutta poliittisen tason yhteistyö on osoittautunut vaikeaksi. Ongelmien taustalla on pitkäaikainen kiistakysymys Turkin ja Kyproksen välillä. Kriisinhallintayhteistyö perustuu vuonna 2003 sovittuun niin sanottuun ”Berlin plus” -järjestelyyn, joka mahdollistaa Naton sotilaallisten voimavarojen hyödyntämisen EU-johtoisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Järjestelyä on kuitenkin kritisoitu puutteelliseksi, sillä se pohjautuu 1990-luvun kokemuksiin Balkanin operaatioista. EU on sittemmin kehittynyt huomattavasti kriisinhallintatoimijana ja tulevaisuudessa on nähtävissä tilanteita, joissa Natolla on

tarvetta tukeutua EU:n siviilikriisinhallintakykyihin. Jo nykyään EU ja Nato toimivat rinnakkain Afganistanissa ja molemmilla on operaatiot Afrikan sarven rannikolla.

Naton strategisen konseptin mukaan EU:n ja Naton tulisi toimia toisiinsa täydentävästi kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden tukemiseksi. EU:n laaja keinovalikoima kattaa taloudelliset, poliittiset, diplomaattiset ja sotilaalliset toimet. EU:n erityinen vahvuus on siviilikriisinhallinta ja sen sotilaallinen toiminta on huomattavasti Natoa pienimuotoisempaa. Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ohella EU on avaintoimija myös monilla muilla turvallisuuteen välittömästi vaikuttavilla toimintaloikoilla, kuten energiapolitiikassa tai tartuntatautien torjunnassa. Nato puolestaan tarjoaa jäsenilleen uskottavat sotilaalliset turvatakuut, kykenee sotilaallisesti vaatimaan kriisinhallintaan ja toimii transatlanttisen suhteen tärkeimpänä kanavana. Naton vahvuusalueisiin kuuluu myös jäsen- ja kumppanimaiden sotilaallisen yhteistoimintakyvyn kehittäminen.

Jatkossakin merkittävin ero EU:n ja Naton välillä on, että yhteinen puolustus on nimenomaan Naton tehtävä. Naton yhteinen puolustussuunnittelu, sotilaallinen joukko- ja komentorakenne sekä yhteisharjoitukset mahdollistavat yhteisen puolustuksen suunnittelun, harjoittamisen sekä tarvittaessa puolustuksen käytännön toteuttamisen kriisitilanteessa. Yhdysvaltain asevoimien suorituskyvyt lisäävät ratkaisevasti Naton puolustuskyvyn uskottavuutta. Erityisen tärkeää on pelotevaikutus: Nato muodostaa jo olemassaolollaan sotilaallisen pelotteen, joka ennaltaehkäisee mahdollisen hyökkääjän aikeita.

EU:n Lissabonin sopimukseen sisältyvä keskinäisen avunannon velvoite ei muuta perustavanlaatuaista eroa EU:n ja Naton välillä. Unionissa ei ole olemassa eikä edes suunnitteilla sotilaallisia rakenteita edellä mainitun avunantovelvoitteen toteuttamiseksi, sillä valtaosa jäsenistä hoitaa puolustuksensa Naton kautta. Nämä maat eivät halua purkaa Natossa vuosikymmenten kuluessa luotuja yhteisen puolustuksen mekanismeja ja rakentaa niitä uudelleen EU:n sisään. Naton rakenteiden kaksinkertaistaminen ei edes olisi taloudellisesti mahdollista, sillä se edellyttäisi EU-maiden puolustusbudjettien kasvattamista. EU:n avunantovelvoitetta koskevassa artikkelissa todetaan myös selkeästi, että Nato on jäsenvaltioiden edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava järjestö. Myös suunnitteilla oleva Pohjoismaiden välinen poliittinen solidaarisuus tunnustaa Naton turvatakuiden ensisijaisuuden.

Uudentyyppisten uhkakuvien ja nykyaikaisen kriisinhallinnan vaatimusten myötä on korostunut tarve tiivistää EU:n ja Naton välistä yhteistyötä ja ulottaa se uusille alueille. Tavoitteena on lisätä epävirallisia poliittisia

konsultaatioita sekä löytää käytännöllisiä ratkaisuja institutionaalisen yhteistyön tehostamiseen. Positiivista ilmapiiriä EU–Nato -suhteiden kehittämiseen on luonut Ranskan paluu Naton sotilaalliseen komentorakenteeseen sekä Yhdysvaltain myönteisempi suhtautuminen EU:ssa tapahtuvaan puolustusalan yhteistyöhön. Merkittävä kannustin EU–Nato -yhteistyön kehittämiseen on myös kesällä 2008 alkanut talouskriisi heijastevaikutuksineen, jonka myötä puolustusmenoja on jouduttu karsimaan miltei kaikissa Euroopan maissa ja Yhdysvalloissa. Kenelläkään ei pitäisi enää olla varaa hukata resursseja toimintojen, rakenteiden ja voimavarojen päällekkäisyyksiin.

10. Nato ja YK – onko yhteistyölle edellytyksiä?

Yhteistyölle on edellytyksiä ja yhä kasvavaa tarvetta, mutta edistyminen on valitettavan hidasta. Nato on perustamisestaan lähtien sitoutunut YK:n periaatteisiin ja tavoitteisiin ja tunnustaa YK:n ensisijaisen vastuun kansainvälisen rauhan ja vakauden ylläpidosta.

Strategisen konseptin mukaan Nato pyrkii syventämään poliittista dialogia ja käytännön yhteistyötä YK:n kanssa. YK ja Nato toimivat yhdessä useilla kriisialueilla osana kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Kriisinhallintaoperaatioiden onnistuminen edellyttää saumatonta yhteistyötä eri kansainvälisten järjestöjen kesken jo operaatioiden suunnitteluvaiheessa. Nykyaikaisessa kokonaisvaltaisessa kriisinhallinnassa, jossa sotilaallinen toiminta on vain yksi osatekijä humanitaarisen avun ja siviilikriisinhallinnan eri osa-alueiden ohella, olisi YK usein luonnollinen valinta koordinaattorin rooliin.

Naton ja YK:n välistä yhteistyötä on toteutettu pian kahden vuosikymmenen ajan. Vuodesta 1992 lähtien Naton sotilaallista voimaa käytettiin YK:n tukena entisen Jugoslavian konfliktin lopettamiseksi, kun Nato valvoi kauppasaartoa Adrianmerellä ja lentokieltoaluetta Bosniassa. Naton ilmapommituksilla elokuussa 1995 oli keskeinen rooli serbien painostamisessa neuvottelupöytään. Kaikki Naton käynnissä olevat operaatiot ovat YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttamia.

Naton jäsenmaat kuitenkin katsovat, että mikäli YK ei kykene toimimaan, on Naton kannettava vastuu Euroopan vakaudesta ja turvallisuudesta. Äärimmäisissä poikkeustapauksissa – mikäli diplomaattiset keinot on käytetty loppuun ja YK on toimintakyvytön – Naton jäsenmaat katsovat voivansa toimia myös ilman YK:n turvallisuusneuvoston mandaattia.

Näin tapahtui Kosovossa, jossa Naton ilmapommitukset keväällä 1999 saivat Jugoslavian liittotasavallan presidentin Slobodan Milosevicin lopettamaan Kosovon albaaneihin kohdistamansa väkivallan. Naton mukaan Kosovon interventioilla oli vahvat moraaliset perusteet: yksilöiden ihmis-oikeudet nostettiin poikkeuksellisesti valtion suvereniteetin yläpuolelle.

Naton toiminta Balkanilla ja Afganistanissa osoittaa, että liittokunta on kylmän sodan jälkeen suorittanut perinteisesti YK:lle kuuluvia tehtäviä. Kysymys ei ole kuitenkaan Naton ja YK:n kilpailusta, vaan eri kansainvälisten järjestöjen toisiaan täydentävistä rooleista kriisinhallinnan kokonaisvaltaisen lähestymistavan mukaisesti. YK tukeutuu yhä enemmän Naton ja EU:n kaltaisiin alueellisiin organisaatioihin operaatioiden toimeenpanijoina. YK:n näkökulmasta niin Naton kuin EU:nkin nopean toiminnan joukot ovat tarpeellinen lisä kansainvälisen yhteisön kykyyn reagoida nopeasti puhkeamassa oleviin konflikteihin.

Merkittävä edistysaskel Naton ja YK:n suhteissa saavutettiin syksyllä 2008, jolloin ne allekirjoittivat yhteistyön kehyssovimuksen. Siihen sisältyy säännöllistä neuvonpitoa muiden muassa koskien kriisinhallintaa, siviili-sotilas -yhteistyötä, ihmiskaupan estämistä, asevalvontaa, joukkotuhoaseiden leviämisen ehkäisemistä sekä terrorismin torjuntaa. Lisäksi Nato on yhdessä kumppanimaiden kanssa panostanut YK:n turvallisuusneuvoston naisten asemaa koskevan päätöslauselman 1325 tehokkaaseen toimeenpanoon. Lissabonin huippukokouksessa jäsenmaat hyväksyivät toimintasuunnitelman, jolla päätöslauselma 1325 sisällytetään osaksi kaikkea Naton kriisinhallintatoimintaa sekä sen suunnittelua ja harjoittamista.

Jatkossa Naton tavoitteena on syventää institutionaalisia suhteita YK:n kanssa. Yhteistyö päämajojen välillä onkin lisääntynyt, ja Natolla on yhteysupseeri YK:n päämajassa. Suhteiden lähentäminen ei kuitenkaan tule olemaan helppoa, sillä YK:n maailmanlaajuisesta jäsenkunnasta huomattava osa ei näe välitöntä tarvetta yhteistyölle Naton kanssa. Myös kenttätason yhteistyötä olisi tarpeen kehittää, mutta sitä on osaltaan vaikeuttanut YK-järjestöjen pyrkimys pitää etäisyyttä Natoon sotilaallisena toimijana. Esimerkiksi Pakistanin tulvien yhteydessä elokuussa 2010 YK-järjestöt kieltäytyivät Naton sotilaskonein toteutetuista humanitaarisista apukuljetuksista.

NATON LAAJENTUMINEN JA JÄSENYYPDEN VAIKUTUKSET

11. Mitkä ovat Naton vaatimukset uusille jäsenmaille?

Naton jäseneksi voivat hakea kaikki eurooppalaiset maat, jotka edistävät euro-atlanttisen alueen vakautta ja Pohjois-Atlantin sopimuksen periaatteita. Lisäksi hakijamaiden on ennen jäsenyyskutsun saamista täytettävä tietyt poliittiset, taloudelliset ja sotilaalliset kriteerit. Nato myös edellyttää uusilta jäsenmailta poliittisten pääpuolueiden ja kansan enemmistön tukea jäsenyydelle. Viime kädessä päätös uusien jäsenten hyväksymisestä on poliittinen. Nato on viime vuosina painottanut poliittisia kriteerejä ja hyväksynyt jäsenikseen maita, jotka eivät ole täyttäneet jäsenyyden sotilaallisia minimivaatimuksia.

Naton jäsenyydessä on kyse vakaiden olojen aikana tehtävästä sitoumuksesta. Jäsenyyden hakeminen vasta turvallisuustilanteen heikentyessä on liian myöhäistä, sillä Nato ei halua liittokuntaansa jäsentä, joka toisi mukanaan kriisin.

Naton jäseneksi pyrkivän maan ensimmäinen tähän tähtäävä yhteistyövaihe on niin sanottu tehostettu vuoropuhelu (*Intensified Dialogue*). Eräiden maiden osalta tämä vaihe on voinut kestää useitakin vuosia. Tehostetulla vuoropuhelulla valmistellaan seuraavaa vaihetta eli jäsenyyteen valmentavaa toimintaohjelmaa (*Membership Action Plan, MAP*). Tällöin voidaan muun muassa käydä poliittisen tason kahdenvälisiä keskusteluja Naton ja jäseneksi pyrkivän maan kesken.

MAP-ohjelmaan pääsy ei kuitenkaan merkitse vielä lupausta jäsenyyden toteutumisesta. Kullekin MAP-ohjelmaan osallistuvalla maalla laaditaan vuotuinen kansallinen valmennusohjelma, jonka tavoitteet liittyvät poliittisiin, taloudellisiin, sotilaallisiin, oikeudellisiin sekä turvallisuutta koskeviin kysymyksiin. Nato arvioi tavoitteiden toteutumista säännöllisesti. MAP-ohjelman ohella kandidaattimaat jatkavat osallistumistaan Naton rauhankumppanuusohjelmaan. Päätökset eri vaiheiden aloittamisesta tehdään Naton neuvostossa. Asian merkittävyyden vuoksi päätökset on normaalisti tehty Naton ministerikokouksissa, joita järjestetään vuosittain.

Natoon liittyessään uudet jäsenmaat sitoutuvat liittokunnan yhteiseen puolustukseen. Ne antavat oman panoksensa yhteisen puolustuksen toteuttamiseen ja saavat vastaavasti tukea Natolta kriisitilanteessa. Naton yhteisen puolustuksen velvoite, Pohjois-Atlantin sopimuksen 5. artikla,

mahdollistaa jäsenmaiden eriasteisen ja -luonteisen avun hyökkäyksen kohteeksi joutuneelle jäsenmaalle velvoittaen avustamaan ”tarpeelliseksi katsomillaan keinoilla, sotilaallinen voiman käyttö mukaan lukien”.

Naton operaatioista päätetään yksimielisesti Pohjois-Atlantin neuvostossa, jossa jokainen jäsenmaa on edustettuna tasavertaisena liittolaisena. Naton päätettyä ryhtyä johonkin operaatioon, kukin jäsenmaa tekee itsenäisen kansallisen päätöksen omasta osallistumisestaan. Osallistuminen Naton johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin on vapaaehtoista. Joka tapauksessa liittoutumisen peruslähtökohtana tulee olla periaatteellinen valmius osallistua jonkinlaisella panoksella Naton operaatioiden koko kirjoon. Nato on jäsenmaidensa solidaarisuusyhteisö, joka ei voi toimia, elleivät jäsenmaat ole sitoutuneita sen kaikkeen toimintaan.

Yhteisen puolustuksen ja muiden tehtävien toteuttaminen kriisitilanteessa edellyttää tiivistä sotilaallista yhteistyötä ja integraatiota jo rauhan aikana. Naton jäsenmaat osallistuvat liittokunnan komento- ja joukkorakenteeseen sekä yhteiseen puolustussuunnitteluun ja harjoituksiin. Lisäksi uusien jäsenmaiden tulee tarpeen mukaan sopeuttaa kansallista lainsäädäntöään siten, että liittolaisten joukkojen kauttakulku, joukkojen vastaanottaminen kriisitilanteessa ja omien joukkojen lähettäminen ulkomaille olisi mahdollista.

Osallistuminen puolustussuunnitteluun on yksi Nato-jäsenyyden peruselementeistä, jossa yksittäisen jäsenmaan puolustus sovitetaan osaksi liittokunnan yhteistä puolustusta. Naton puolustussuunnitteluprosessin lähtökohta on liittokunnan strateginen konsepti, josta tulee jäsenyyden myötä yksi uuden jäsenmaan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kulmakivistä.

Liittoutumisen taloudelliset velvoitteet liittyvät osallistumiseen Naton yhteisiin budjetteihin: sotilasbudjettiin, siviilibudjettiin ja investointiohjelmaan. Maksuosuus perustuu kunkin jäsenmaan taloudelliseen suorituskykyyn eli BKT:hen.

Kokemukset useiden maiden liittymisprosessista osoittavat, että Nato-jäsenyyden toteuttamisessa kansalliset olosuhteet huomioidaan varsin hyvin. Naton kannalta tärkeintä on, että jokainen jäsenmaa on turvallisuuden tuottaja eikä sen kuluttaja.

12. Sijoitetaanko uuden jäsenmaan alueelle Naton joukkoja, tukikohtia tai ydinaseita?

Ei sijoiteta. Naton laajentumisessa sovelletaan niin sanottua ”kolmen ei:n” periaatetta: liittokunnalla ei ole tarvetta, aikomusta eikä suunnitelmia ydinaseiden sijoittamiseen uusien jäsenmaiden alueelle. Kyseinen periaate on kirjattu Naton ja Venäjän välisiä suhteita koskevaan vuonna 1997 allekirjoitettuun perusasiakirjaan, jossa Nato yksipuolisesti sitoutui olemaan sijoittamatta ydinaseita uusiin jäsenmaihin. Samalla Nato ilmoitti, ettei se myöskään sijoita pysyvästi miehitettyjä tukikohtia uusiin jäsenmaihin. Tätä periaatetta on noudatettu jokaisen kylmän sodan päättymisen jälkeen Natoon liittyneen uuden jäsenmaan kohdalla.

Kylmän sodan jälkeen Naton tarve joukkojen ja materiaalin ennakkosijoittamiselle Eurooppaan on pienentynyt merkittävästi. Naton jatkuvasti uudistaessa komento- ja joukkorakennettaan käydään jäljelle jäävien esikuntien, erilaisten virastojen sekä koulutus- ja tutkimuslaitosten sijainnista tiiviitä neuvotteluja. Useimmat Naton jäsenmaat haluavat alueellaan säilyvän Naton toimipisteitä, sillä ne koetaan konkreettisena osoituksena liittokunnan sitoutumisesta niiden turvallisuuteen. Monet uudemmista itäeurooppalaisista jäsenmaista olisivat mielellään vastaanottaneet maaperälleen Naton infrastruktuuria, mutta vallitsevissa olosuhteissa se ei ole ollut mahdollista.

Yhdysvallat on 2000-luvulla siirtänyt kansallisenä toimenpiteenä omia joukkojaan kalustoineen vanhoista Nato-maista uusiin jäsenmaihin, kuten Bulgariaan ja Romaniaan, joiden sijainti on uusien turvallisuusuhkien torjunnan kannalta strategisesti merkittävä ja joukkojen ylläpidon kustannukset Länsi-Eurooppaa matalampia. Yhdysvallat on myös sijoittanut torjuntaohjuspatteriston Puolaan. Kyseessä ovat kuitenkin kylmän sodan aikana rakennettuja tukikohtia kevyemmät ja pienimuotoisemmat järjestelyt, jotka on usein tarkoitettu väliaikaisiksi ratkaisuiksi. On myös huomattava, ettei kyse ole Naton toiminnasta, vaan Yhdysvaltain ja asianomaisten maiden kahdenvälisestä sotilaallisesta yhteistyöstä.

13. Voiko jäsenmaa päättää itse Naton operaatioihin osallistumisesta?

Kyllä voi. Natolla ei ole muita omia operatiivisia joukkoja kuin ne, jotka jäsenmaat ovat osoittaneet liittokunnan yhteiseen komento- ja joukkorakenteeseen, tai jotka kumppanimaat ovat osoittaneet Naton käyttöön

jotain tiettyä tehtävää varten. Naton joukkosuunnittelu ja suorituskykyjen kehittämishankkeet ovat perustana sotilaalliselle yhteistyölle. Naton organisaation tehtävänä on jäsenmaiden liittokunnan käyttöön osoittamien joukkojen käytön yhteinen suunnittelu, yhteiset harjoitukset ja joukkojen keskittäminen operaatioihin.

Naton jäsenmaalla on velvollisuus osallistua liittokunnan yhteiseen puolustukseen Pohjois-Atlantin sopimuksen 5. artiklan mukaisesti. Tämä sitoumus on väljästi määritelty: se velvoittaa jäsenmaat auttamaan hyökkäyksen kohteeksi joutunutta jäsentä ”tarpeelliseksi katsomallaan tavalla, mukaan lukien sotilaallisen voiman käyttö”. Näin ollen kukin jäsenmaa määrittää itse panoksensa muodon ja laajuuden. Käytännössä velvoite on vahva. Osallistuminen 5. artiklan ulkopuolisiin tehtäviin, kuten kriisinhallintaan, on vapaaehtoista.

Sotilaallisen liittoutumisen peruslähtökohtana on siis periaatteellinen valmius osallistua jonkinlaisella panoksella Naton operaatioihin. Kaikki Nato-maat ovat osallistuneet SFOR- ja KFOR-operaatioihin Balkanilla sekä ISAF-operaatioon Afganistanissa. Toisaalta taas Naton Kosovossa vuonna 1999 suorittamiin ilmaiskuihin osallistui 13 silloisesta 19 jäsenmaasta. Myös Suomi ja Ruotsi aktiivisina kumppanimaina ovat osallistuneet kaikkiin Naton kriisinhallintaoperaatioihin merkittävälläkin panoksella.

Joukkojen luovuttaminen Naton operaatioihin on aina kansallinen päätös, joka tehdään tapauskohtaisesti kunkin jäsenmaan omaa lainsäädäntöä noudattaen. Operaatioissa johtovastuu on operaation komentajalla. Jäsenmaat voivat määritellä rajoitteita luovuttamiensa joukkojen käytettävyydelle, vaikka tätä ei operaatioiden toiminnan tehokkuutta ajatellen pidetäkään toivottavana.

14. Voiko Naton jäsenmaa ylläpitää asevelvollisuutta?

Kyllä voi. Naton jäsenmailla on sekä ammattiarmeijaan että asevelvollisuuteen perustuvia puolustusratkaisuja. Useat eurooppalaiset maat ovat kylmän sodan jälkeen siirtyneet pois asevelvollisuusarmeijoista. Tämä ei kuitenkaan johdu Naton vaatimuksista, sillä Nato ei ylipäättään voi esittää vaatimuksia jäsenmaidensa puolustusjärjestelmän kehittämiseksi. Naton puolustussuunnittelu voi antaa suosituksia, mutta päätökset tehdään aina jäsenmaissa.

Syy ammattiarmeijoiden yleistymiseen on se, että tänä päivänä useimpien eurooppalaisten maiden asevoimien pääasiallisena tehtävänä on oman alu-

een puolustamisen sijaan osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan. Näin ollen kyseiset maat ovat tietoisella kansallisella päätöksellä luopuneet asevelvollisuudesta, koska sen kautta muodostettavan laajan sodan ajan reservin ylläpitämistä ei ole katsottu enää tarkoituksenmukaiseksi.

Toisaalta ammattiarmeijoihin siirtyneet maat ovat kohdanneet vaikeuksia nimenomaan pitkäkestoisissa kriisinhallintatehtävissä, joissa ne joutuvat vuodesta toiseen kierrättämään samaa ammattisotilaiden joukkoa, mikä on erittäin raskasta niin sotilaille kuin heidän omaisilleenkin. Vapaaehtoisena kriisinhallintaoperaatioon lähtevä reserviläinen onkin vähintään yhtä motivoitunut tehtäviinsä kuin operaatioon käsketty ammattisotilas. Lisäksi kriisinhallinnassa hyödylliseksi osoittautunutta siviilielämässä hankittua eri alojen erikoisosaamista ei ammattiarmeijoista löydy riittävästi. Useissa maissa asevelvollisuuden poistaminen on johtanut myös merkittäviin haasteisiin ammattisotilaiden rekrytoinnissa.

Naton yhteisiä sotilaallisia suorituskykyjä on vain vähän. Kaikessa olen- naisessa nojataan Nato-maiden kansallisiin resursseihin, joita sovitetaan yhteen Naton puolustussuunnittelun sekä yhteisen komento- ja joukkora- kenteen kautta. Nato odottaa jäseniltään resursseihin mitoitettua panos- tusta liittokunnan yhteisiin tarpeisiin, minkä ohella kukin jäsenmaa voi ylläpitää sellaista kansallista puolustusjärjestelmää kuin parhaaksi katsoo. Ei voida olettaa, että ammattiarmeija olisi kaikille maille automaattisesti soveltuva ratkaisu. Asevoimien koulutukseen ja rekrytointiin vaikutta- vat lukuisat tekijät, kuten esimerkiksi valtion maantieteellinen sijainti ja historia sekä väestölliset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset rakenteet.

Nato-jäsenyydestä riippumatta on ammattimaisuus yleistynyt viime vuosina myös asevelvollisuutta perusratkaisuna ylläpitävissä eurooppa- laisissa maissa, Suomi mukaan luettuna. Syynä tähän ovat nykyaikaisen kriisinhallinnan vaatimukset ja tarve nopeasti kotimaan ulkopuolelle lähetettävissä olevista joukoista, jotka kykenevät toimimaan erittäin vaativissakin olosuhteissa. Samalla sotilaallisen teknologian kehittyminen edellyttää varsinkin ilma- ja merivoimissa pidempää koulutusta, johon varusmiespalvelu ei välttämättä enää riitä.

Naton näkökulmasta tärkeämpää on lopputulos kuin keino sen saavutta- miseksi. Myös puolustusliiton jäsenmailta edellytetään omaa maanpuo- lustuskykyä. Jos jäsenmaa kykenee hoitamaan kansallisen puolustuksensa vaatimukset sekä antamaan määrällisesti ja laadullisesti kokoonsa nähden riittävän panoksen kansainvälisiin operaatioihin, on Naton kannalta sivuseikka minkälaisella koulutus- ja rekrytointijärjestelmällä tulokseen päästään.

15. Edellyttääkö Nato-jäsenyys merkittävästi lisää rahaa puolustukseen?

Ei edellytä. Usein kuulee sanottavan, että Nato vaatisi jäsenmaidensa puolustusmenojen olevan vähintään kaksi prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä ei pidä paikkaansa, sillä Nato ei voi asettaa puolustusmenoja koskevia vaatimuksia tai ehtoja sen kummemmin nykyisille kuin tulevillekaan jäsenilleen. Puolustusmenojen tason määrittäminen on aina kansallinen päätös.

Kahden prosentin BKT-osuutta pidetään viitteellisenä tavoitetasona, johon Nato toivoisi jäsenmaidensa mahdollisuuksien mukaan pyrkivän. 2000-luvulla keskimäärin viidestä seitsemään Nato-maata ovat ylittäneet puolustusmenoissaan kahden prosentin BKT-osuuteen. Vuonna 2008 alkaneen maailmanlaajuisen talouskriisin seurauksena lähes kaikki Nato-maat ovat joutuneet entisestään leikkaamaan puolustusmenojaan. Useille Nato-maille kahden prosentin BKT-osuuden tavoittelemisen olisi täysin epärealistista.

Naton toimintakustannusten jakamisessa on kukin jäsenmaa velvollinen antamaan oman panoksensa yhteisen budjettiin. Naton yhteinen budjetti sisältää siviili- ja sotilasbudjettien lisäksi erillisen investointiohjelman, jolla rahoitetaan koko liittokuntaa hyödyttäviä puolustukseen liittyviä infrastruktuurihankkeita. Siviilibudjetista katetaan kansainvälisen henkilöstön ja päämajan toimintamenot.

Sotilasbudjetin varoja käytetään lähinnä kattamaan Naton sotilaskomitean, Nato-esikuntien sekä niihin liittyvien yhteisten johtamis- ja viestijärjestelmien kustannuksia. Sotilasbudjetti on viime vuosina kasvanut operaatioiden lisääntyneiden kustannusten vuoksi. Ranskan paluu sotilasrakenteisiin ja osallistuminen laajemmin myös kustannuksiin on kuitenkin kompensoinut tämän muutoksen vaikutuksen muiden jäsenmaiden maksuosuuksiin. Investointiohjelman osalta uuden jäsenmaan ei tarvitse osallistua ennen oman jäsenyyden toteutumista aloitettujen hankkeiden kustannuksiin.

Vuonna 2006 Naton käyttöön ottaman laskutavan mukaan maakohtaiset maksuosuudet määräytyvät Maailmanpankin tilastoista otettujen kansantalouden suorituskykyä koskevien lukujen perusteella (pois luettuna Yhdysvallat, jonka maksuosuus on kohtuullisuuden vuoksi alhaisempi kuin mitä kansantalouden koko edellyttäisi). Naton käyttämällä laskutavalla esimerkiksi Suomen maksuosuus liittokunnan yhteisiin menoihin olisi suuruusluokaltaan noin 20 miljoonaa euroa vuodessa, mikä olisi vastannut noin 0,7 prosenttia vuoden 2009 puolustusbudjetista (2,788

miljardia euroa). Tähän summaan eivät sisälly mahdollisista lisämateriaali-hankinnoista, Naton operaatioihin ja nopean toiminnan NRF-joukkoihin osallistumisesta eikä Nato-tehtäviin lähetettävästä henkilöstöstä aiheutuvat kustannukset.

Nato-jäsenyys ei siis olisi keino säästää rahaa, mutta raha ei myöskään muodosta kynnyskysymystä Nato-jäsenyyden hakemiselle. Jäsenyyden tarkat kokonaiskustannukset selviävät vasta liittymisprosessin yhteydessä ja ne täytyy aina suhteuttaa yhteisen puolustuksen tuomaan keskeisimpään lisäarvoon eli sotilaallisiin turvatakuisiin.

16. Vaikeuttaako Nato-jäsenyys Venäjä-suhteiden hoitamista?

Ei välttämättä. Naton laajentuminen on hiertänyt pitkään Naton ja Venäjän suhteita. Ensimmäisellä kylmän sodan jälkeisellä laajentumiskierroksella Venäjä vastusti Naton laajentumista äänekkäästi ja uhkasi vastatoimilla. Laajentuminen Puolaan, Tšekin tasavaltaan ja Unkariin vuonna 1999 sujui kuitenkin ilman dramatiikkaa. Vuonna 2002 Nato kutsui seitsemän uutta maata aloittamaan jäsenyysneuvottelut, kolme Baltian maata mukaan lukien. Venäjä ei reagoinut mitenkään, vaikka sen jyrkin vastustus oli kohdistunut juuri entisten neuvostotasavaltojen Nato-jäsenyyteen.

Natoon liittyneiden uusien jäsenmaiden kokemukset Venäjän-suhteistaan ovat vaihdelleet. Joissakin tapauksissa aiemmat ristiriidat ovat jatkuneet jäsenyyden tultua voimaan. Toisissa tapauksissa jäsenyyden toteutuminen on antanut mahdollisuuden rakentaa suhteita uudelleen. Nato-jäsenyyden vaikutus uuden jäsenen Venäjä-suhteisiin riippuu yleisemmin Venäjän ja Naton sekä Venäjän ja Yhdysvaltain senhetkisistä suhteista. Baltian maille Nato-jäsenyys on antanut selkänöjan, jonka varassa ne voivat kehittää kahdenvälisiä suhteitaan Venäjään varmemmalta pohjalta. Erityisesti taloussuhteiden tiivistämistä pidetään keskeisenä. Viitteitä on myös Puolan ja Venäjän välisten suhteiden normalisoitumisesta pitkän vaikean jakson jälkeen.

Vaikka Naton ja Venäjän suhteet ovat vuoden 2008 Georgian sodan jälkeen parantuneet, pitää Venäjä Naton laajentumista poliittisena ja sotilaallisena ongelmana. Venäjän vastustus on kohdistunut erityisesti Georgialle ja Ukrainalle luvattuun Nato-jäsenyyteen tulevaisuudessa.

Venäjän vastustusta voidaan selittää sillä, että Naton laajentuminen on ristiriidassa maan nykyjohton pyrkimyksiin palauttaa suurvalta-asema ja

vaikutusvalta entisen Neuvostoliiton alueella. Venäjän johdon tästä aiheesta antamia lausuntoja voi myös tulkita Venäjän sisäpolitiikan näkökulmasta, sillä ulkomaiden ohella viestit ovat suunnattuja omille kansalaisille, joiden enemmistö suhtautuu edelleen varauksellisesti Natoon entisenä vastustajana. Varsinkin vaalien läheisyydessä tämä vaikutus voimistuu.

Venäjän helmikuussa 2010 julkaisemassa puolustusdoktriinissa nähdään Naton rakenteiden tuleminen Venäjän rajoille vaarana, joka saattaa joskus kehittyä sotilaalliseksi uhaksi. Nato ei kuitenkaan ole kiinnostunut uuden infrastruktuurin rakentamisesta, vaan jäsenmaiden joukkojen liikkuvuuden parantamisesta.

17. Miten Naton laajentuminen jatkuu?

Nato on kasvanut 12 perustajajäsenen yhteisöstä tällä hetkellä 28 jäsenmaan puolustusliitoksi kuudessa eri vaiheessa. Puhuminen Naton ”laajentumisesta” on sinänsä harhaanjohtavaa, sillä Nato ei aktiivisesti hae uusia jäseniä. Kylmän sodan jälkeen aloite Naton laajentumiseen tuli nimenomaan jäsenyydestä kiinnostuneista maista. Useiden Nato-maiden alkuperäinen asenne laajentumiseen oli varauksellinen.

Strategisessa konseptissa vahvistetaan niin sanottu avointen ovien politiikka, jonka mukaan Nato on valmis keskustelemaan jäsenyydestä sitä haluavien ja Naton asettamat kriteerit täyttävien maiden kanssa.

Nato tukee jäsenehdokkaidensa valmistautumista niin sanotulla MAP-ohjelmalla. Siihen osallistuvat tällä hetkellä Makedonia ja Montenegro. Bosnia-Hertsegovina ja Georgia tavoittelevat MAP-ohjelmaan pääsyä. Naton Bukarestin huippukokous vuonna 2008 totesi, että ”Georgia ja Ukraina tulevat aikanaan liittymään Natoon”, mutta tarkempi aikataulu jätettiin avoimeksi. Sen jälkeen Ukrainaan valittiin uusi hallitus, jolle Nato-jäsenyyden tavoittelemisen ei ole ollut ajankohtaista. Makedonian osalta Bukarestissa todettiin, että se on tervetullut Naton jäseneksi, kunhan löytää yhteisymmärryksen valtion virallisesta nimestä Kreikan kanssa.³

Jäseneksi kutsuminen on yleensä tapahtunut Naton huippukokouksessa, joita on viime aikoina järjestetty joka toinen vuosi. Jäseneksi kutsumisen jälkeen tulevat jäsenmaat ovat voineet osallistua laajasti Naton työskentelyyn, kuitenkin ilman päätöksenteko-oikeutta.

³ Kreikka esti Makedonian kutsumisen jäseneksi, koska Kreikka ei hyväksy Makedonia-nimen käyttöä vedoten samannimiseen maakuntaan Kreikassa.

Natoon liittyminen toteutetaan käytännössä perussopimusta täydentävällä pöytäkirjalla, joka allekirjoitetaan ja ratifioidaan kaikkien Nato-maiden parlamenteissa. Tämä prosessi on vienyt yleensä noin kaksi vuotta. Liittymispöytäkirjan tultua voimaan Naton pääsihteeri kutsuu valtion liittymään sopimukseen. Liittyminen tulee voimaan sen jälkeen, kun liittyvä valtio on tallettanut liittymiskirjansa perussopimuksen tallettajana toimivan Yhdysvaltojen huostaan. Vasta sen jälkeen liittyvä valtio saa jäsenen aseman oikeuksineen ja velvollisuuksineen.

Naton laajentuva jäsenkunta

1949	Belgia, Hollanti, Islanti, Iso-Britannia, Italia, Kanada, Luxemburg, Norja, Portugali, Ranska, Tanska, Yhdysvallat
1952	Kreikka, Turkki
1955	Saksa
1982	Espanja
1999	Puola, Tšekin tasavalta, Unkari
2004	Bulgaria, Latvia, Liettua, Romania, Slovakia, Slovenia, Viro
2009	Albania, Kroatia

NATON POLIITTINEN JA SOTILAALLINEN KEHITTÄMINEN

18. Miten Natossa tehdään päätöksiä?

Nato on hallitustenvälinen organisaatio eikä sillä ole ylikansallista päätösvaltaa, toisin kuin esimerkiksi EU:lla. Naton korkein päätöksentekelin on Pohjois-Atlantin neuvosto NAC (*North Atlantic Council*), jossa jokaisella jäsenmaalla on pysyvä suurlähettilästasoinen edustaja. NAC kokoontuu myös ministerien ja valtionpäämiesten tasolla. Naton sotilaallinen rakenne on jäsenmaiden antaman poliittisen ohjauksen alainen.

Naton päätöksentekosääntönä kaikissa päätöksissä on konsensus eli yksimielisyys. Natossa ei siis äänestetä eikä tehdä enemmistöpäätöksiä. Jokainen jäsenmaa osallistuu päätöksentekoon tasa-arvoisesti, riippumatta koosta tai poliittisesta, sotilaallisesta tai taloudellisesta voimasta. Jokaisella jäsenmaalla on mahdollisuus pysäyttää Naton päätöksenteko silloin, kun tärkeät kansalliset edut ovat kyseessä. Kreikka, Ranska ja Turkki ovat viime vuosina kukin vuorollaan estäneet Naton päätöksiä EU:n ja Naton väliseen yhteistyöhön liittyvissä kysymyksissä.

Konsensusperiaatteesta seuraa, että Nato toimii neuvotellen. Neuvotteluja eli konsultaatiota käydään jäsenmaiden edustajien kesken, kunnes yhteisymmärrys saavutetaan tai kunnes todetaan, ettei yhteistä näkemystä ole saavutettavissa. Vaikuttaminen Naton linjauksiin edellyttää aktiivista osallistumista päätösten muotoiluun ja valmisteluun.

Ylivoimaisesti suurimpana jäsenmaana Yhdysvalloilla on Natossa merkittävästi vaikutusvaltaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että Yhdysvallat saisi aina tahtonsa läpi. Jokainen jäsenmaa – myös Yhdysvallat – joutuu toisinaan hyväksymään myös omasta näkemyksestään poikkeavia päätöksiä. Yhdysvallat ja Eurooppa ovat pitkäaikaisia liittolaisia, jotka käyvät läheistä neuvonpitoa Natossa myös kiistakysymyksissä.

Pienetkin maat voivat vaikuttaa Natossa. Kylmän sodan loputtua Natossa aktiivisesti toiminut Tanska on onnistunut vaikuttamaan Naton laajentumisprosessin ja kumppanuusyhteistyön toteuttamiseen. Myös Naton ja EU:n omaksuma kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan käsite oli alun perin Tanskan aloite Pohjois-Atlantin neuvostossa.

Natossa on keskusteltu tarpeesta uudistaa päätöksentekoa ja valmistautua nopeita päätöksiä edellyttäviin tilanteisiin. Konsensusperiaate on kuitenkin

kin niin olennainen osa Naton toimintakulttuuria, ettei siitä olla haluttu luopua. Käytäntö on osoittanut, että Nato kykenee nopeisiin päätöksiin silloin kun jäsenmailla on siihen riittävä poliittinen tahto. Esimerkiksi syyskuussa 2001 Yhdysvaltoihin tehtyjen terrori-iskujen yhteydessä Nato päätti alle vuorokaudessa ottaa 5. artiklan käyttöön ensimmäistä kertaa liittokunnan historiassa.

19. Millaista sotilaallista suorituskykyä Nato tarvitsee?

Tiivistäen voisi sanoa, että Nato pyrkii kehittämään sellaisia sotilaallisia kykyjä, jotka antavat mahdollisuuden kuljettaa joukkoja nopeasti kriisialueille, tarjoavat niille siellä suojaa sekä antavat niille tulivoimaa ja taistelukestävyyttä pitkäänkin jatkuvassa konfliktissa. Olennaista on joustavuus: Naton sotilaallisten suorituskykyjen tulisi olla kuin korttipakka, josta voidaan kustannustehokkaasti valikoida aina kulloiseenkin tilanteeseen sopiva yhdistelmä. Oman alueen puolustamisen osalta huomionarvoista on suunnitteilla oleva hanke yhdistää Yhdysvaltain rakenteilla oleva kansallinen ohjuspuolustusjärjestelmä koko Naton alueen kattavaksi.

Vaativuudet Naton sotilaalliselle suorituskyvyille perustuvat strategiseen konseptiin, jossa on määritetty Naton ydintehtävät. Lissabonin huippukokouksessa Nato-maat hyväksyivät suorituskykypaketin, joka määrittää kriittiset kehittämisalueet. Siinä painottuvat:

- käynnissä olevien operaatioiden tukeminen (esimerkiksi varautuminen improvisoituihin räjähteisiin, lääkintähuollon logistinen yhteistyö)
- varautuminen nykyisiin ja nähtävissä oleviin uhkiin (esimerkiksi ohjuspuolustuksella ja kehittämällä tietoverkkojen suojausta)
- toimintaa tukevien avainkykyjen hankinta (esimerkiksi johtamis- ja viestijärjestelmät, tiedustelutiedon vaihtoa tehostavat järjestelyt).

Joukkotuhoaseilta suojautuminen, nopean toiminnan kyvyt ja erikoisjoukot säilyvät tärkeinä kehittämisalueina. Nopean toiminnan NRF-joukot ovat käytettävissä Naton kaikkiin tehtäviin ja tukevat jäsenmaiden sotilaallista uudistumista.

Myös Naton rakenteita ollaan uudistamassa. Lissabonin huippukokouksessa päätettiin, että sotilaallista komentorakennetta, Naton päämajan komiteoita ja Naton virastoja karsitaan edelleen. Tavoitteena on vastata tehokkaammin operaatioiden haasteisiin sekä saada aikaan kustannus-

säästöjä. Komentorakenteen uudistamisen keskeisiä lähtökohtia ovat joukkojen liikuteltavuus ja kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan suunnittelu. Lisäksi tavoitteena on tiivistää yhteyksiä jäsenmaiden kansallisiin esikuntiin sekä huomioida paremmin alueelliset näkökohdat.

Sotilaallisen kehittämisen haasteena on ollut puolustusmateriaalin yleistä hintatasoa nopeampi kallistuminen. Talouskriisin myötä rahoitus nousee yhä suuremmaksi haasteeksi, sillä puolustusmenoja ollaan leikkaamassa miltei kaikissa Nato-maissa. Kuinka talousvaikeuksissa kamppailevat jäsenmaat kykenevät tuottamaan kriittiset sotilaalliset suorituskyvyt? Olennaista on toteuttaa leikkaukset koordinoitusti ja osana Naton yhteistä puolustus suunnitteluprosessia. Avain Naton toiminnan tehostamiseen ei ole monikansallisten yhteishankkeiden jäädyttäminen, vaan pikemminkin niiden lisääminen. Myös työnjaolla ja erikoistumisella voidaan lisätä tehokkuutta ja hillitä kustannuspaineita.

Tärkeää on syventää käytännön yhteistyötä sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisessä EU:n kanssa. Selvää on myös, että uusien kriisinhallintaoperaatioiden käynnistämistä tullaan punnitsemaan tarkkaan. Kriisien ennaltaehkäisykyvyn merkitys painottuu entisestään.

20. Mikä on ydinaseiden merkitys Naton strategiassa?

Ydinaseen merkitys Naton strategiassa on ennen muuta poliittinen ja tähtää ennaltaehkäisevän pelotekynnyksen ylläpitoon. Nato on puolustusliitto, jonka tärkein tehtävä on ehkäistä ja tarvittaessa torjua jäseniinsä kohdistuva sotilaallinen hyökkäys. Keskeisen osan Naton pelotevaikutuksesta muodostavat Yhdysvaltain ydinaseet. Nato-maista lisäksi myös Isolla-Britannialla ja Ranskalla on ydinaseita.

Naton käyttöön osoitettuja ydinaseita on merkittävästi vähennetty kylmän sodan jälkeen. Nato on myös ilmoittanut, ettei se sijoita ydinaseita uusien jäsenmaiden alueille. Tämä periaate on kirjattu Naton ja Venäjän välisiin suhteita koskevaan vuonna 1997 allekirjoitettuun perusasiakirjaan. Naton ydinasepelote pidetään turvallisuusympäristöön nähden minimitasolla.

Vuonna 2010 Yhdysvaltojen ydinaseita oli edelleen sijoitettuna viiteen Nato-maahan: Belgiaan, Hollantiin, Italiaan, Saksaan ja Turkkiin. Viime vuosina on virinnyt yhä enemmän keskustelua näiden aseiden tarkoituksenmukaisuudesta. Esimerkiksi Saksan hallitus on osoittanut mielenkiintoa Saksaan sijoitettujen amerikkalaisten ydinaseiden poistamiseen osana Natossa yhteisesti sovittavaa ratkaisua. Ydinasepolitiikkansa itsenäisyyttä

tarkasti varjeleva Ranska puolestaan on haluton käsittelemään ydinasekysymyksiä Natossa. Useissa Naton jäsenmaissa kuitenkin katsotaan, että Yhdysvaltain ydinaseiden sijoittaminen Eurooppaan sitoo Yhdysvallat osaksi Euroopan turvallisuutta ja on olennainen osa uskottavaa pelotetta.

Ydinasekysymyksiä käsitellään Natossa yhteisesti kaikkien liittolaisten kesken, mikä ilmentää Naton peruseriaatetta turvallisuuden jakamattomuudesta. Kaikki liittolaiset Ranskaa lukuun ottamatta osallistuvat Naton ydinsuunnitteluryhmän NPG:n (*Nuclear Planning Group*) toimintaan. Siellä käsitellään ydinaseiden sijoittelua ja turvallisuutta koskevia kysymyksiä sekä valmistellaan liittokunnan yhteisiä kantoja ydinaseriisuntaan. Erityisesti joukkotuhousoseiden leviämiseen ja ydinterrorismiin liittyvät huolenaiheet ovat olleet viime vuosina esillä.

Ydinaseriisunta on noussut yhdeksi kansainvälisen politiikan viime vuosien avainkysymyksistä. Prahassa huhtikuussa 2009 pitämässään puheessaan Yhdysvaltain presidentti Barack Obama nimesi ydinaseettoman maailman pitkän aikavälin tavoitteekseen. Keväällä 2010 Yhdysvallat ja Venäjä allekirjoittivat uuden strategisia ydinaseita rajoittavan START-sopimuksen. Natossa tuetaan pyrkimyksiä ydinaseiden vähentämiseen vastavuoroisuuden pohjalta. Strategisessa konseptissa Nato sitoutuu ydinaseettomaan maailmaan pitkän aikavälin visiona. Samalla Nato on tehnyt selväksi, että niin kauan kun muilla toimijoilla on ydinaseita, tarvitsee myös Nato niitä uskottavan pelotteen takaamiseksi.

EPILOGI

Naton perustehtävä säilyy muuttumattomana, mutta Nato muuttuu. Kyetäkseen takaamaan jäsenmaidensa vapauden ja turvallisuuden nyky-maailmassa Naton on uudistuttava. Uudistuksen suuntaviivat hahmotetaan uudessa strategisessa konseptissa. Sen mukaan Naton tulee olla ”tehokas muuttuvassa maailmassa; uusia uhkia vastaan, uusin kyvyin ja uusin kumppanein”.

Natossa kiinnitetään yhä enemmän huomiota laaja-alaisiin uhkiin, kuten terrorismiin, joukkotuhoaseiden leviämiseen, tietoverkkohyökkäyksiin ja energiaturvallisuuden häiriöihin. Perinteistä sotilaallista uhkaa ei suljeta pois. Nato huolehtii edelleen jäsenmaidensa alueen puolustamisesta ja ylläpitää pelotetta.

Naton uusi strateginen konsepti on ensimmäinen, jossa määritetään Naton paikka osana globaalia maailmaa ja moninapaistuvaa kansainvälistä järjestelmää. Naton on kyettävä toimimaan alueensa ulkopuolella, yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Sillä tulee olla tehokkaat kriisinhallinnan työkalut ja keinot edistää yhteistyövaraista turvallisuutta.

Vallitsevat olosuhteet eivät tue Naton aktiivista globaalia roolia. Kynnys aloittaa uusia operaatioita tulee olemaan korkea. Afganistanin vakauttaminen on osoittautunut odotettua vaikeammaksi ja vaatii pitkäkestoista sitoutumista. Puolustukseen käytössä olevat resurssit laskevat miltei kaikissa jäsenmaissa. Naton suurimmaksi haasteeksi nouseekin strategisessa konseptissa asetettujen odotusten täyttäminen – riittävätkö resurssit ja poliittinen tahto? Jäsenmaiden keskinäinen solidaarisuus ja tasapuolinen taakanjako ovat avainasemassa.

Strategisen konseptin kuvaama Nato ei ole kokonaan uusi, mutta se on ajantasainen. Nato puolustaa jäsenmaidensa aluetta, väestöä, etuja ja arvoja tämän päivän maailmassa.

POHJOIS-ATLANTIN SOPIMUS

Epävirallinen suomennos

Washington D.C.:ssä 4. päivänä huhtikuuta 1949

Tämän sopimuksen sopimuspuolet vahvistavat uskovansa Yhdistyneitten Kansakuntien peruskirjan tarkoituksiin ja periaatteisiin ja haluavansa elää rauhassa kaikkien kansojen ja kaikkien hallitusten kanssa.

Ne ovat lujasti päättäneet suojella kansojensa vapautta, yhteistä perintöä, kulttuuria ja sivistystä, jotka perustuvat demokratian periaatteisiin, henkilökohtaiseen vapauteen ja oikeusvaltion periaatteeseen. Ne pyrkivät edistämään vakautta ja hyvinvointia Pohjois-Atlantin alueella.

Ne ovat vakaasti päättäneet yhdistää voimansa yhteisen puolustuksen sekä rauhan ja turvallisuuden säilyttämisen puolesta. Sen tähden ne sopivat Pohjois-Atlantin sopimuksesta:

1 artikla

Sopimuspuolet sitoutuvat, kuten Yhdistyneitten Kansakuntien peruskirjassa on määrätty, sopimaan kansainväliset erimielisyydet, joissa ne saattavat olla osallisina, rauhanomaisin keinoin sillä tavoin, etteivät kansainvälinen rauha, turvallisuus ja oikeus vaarannu, ja pidättäytymään kansainvälisissä suhteissaan kaikesta voimankäytöllä uhkailusta tai voiman käytöstä, joka voisi jollain tavoin olla ristiriidassa Yhdistyneitten Kansakuntien tarkoituksia vastaan.

2 artikla

Sopimuspuolet myötävaikuttavat rauhanomaisten ja ystävällisten kansainvälisten suhteitten edelleen kehittämiseen vahvistamalla vapaita instituutioitaan, kehittämällä parempaa ymmärtämystä periaatteista, joihin nämä instituutiot perustuvat ja kehittämällä vakauden ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Ne pyrkivät poistamaan ristiriitoja kansainvälistä talouspolitiikoistaan ja edistävät taloudellista yhteistyötä, johon kaikilla sopimuspuolilla on mahdollisuus osallistua, kaikkien sopimuspuolten kesken.

3 artikla

Saavuttaakseen tämän sopimuksen tavoitteet tehokkaammin, sopimuspuolet, erikseen ja yhdessä, jatkuvan ja tehokkaan omien valmiuksiensa kehittämisen ja keskinäisen avun keinoin, ylläpitävät ja kehittävät omia ja yhteisiä valmiuksiaan vastustaa aseellisia hyökkäyksiä.

4 artikla

Sopimuspuolet neuvottelevat keskenään aina, kun sopimuspuolen mielestä jonkun sopimuspuolen alueellinen koskemattomuus, poliittinen itsenäisyys tai turvallisuus on uhattuna.

5 artikla

Sopimuspuolet sopivat siitä, että aseellista hyökkäystä yhtä tai useampaa sopimuspuolta vastaan Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa on pidettävä hyökkäyksenä niitä kaikkia vastaan, ja tämän seurauksena ne sopivat, että jos tällainen aseellinen hyökkäys tapahtuu, kukin niistä harjoittamalla omaa tai yhteistä Yhdistyneitten Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan tunnustamaa itsepuolustusoikeuttaan auttaa hyökkäyksen kohteeksi joutunutta sopimuspuolta tai sopimuspuolia ryhtymällä välittömästi, yksin tai yhdessä toisten sopimuspuolten kanssa, sellaiseen toimintaan, jonka se arvioi tarpeelliseksi, mukaan lukien aseellisen voiman käytön, tarkoituksenaan palauttaa Pohjois-Atlantin alueen turvallisuus ja ylläpitää sitä.

Jokaisesta aseellisesta hyökkäyksestä ja kaikista toimenpiteistä, joihin sen seurauksena on ryhdytty, on ilmoitettava välittömästi turvallisuusneuvostolle. Kyseiset toimenpiteet on lopetettava, kun turvallisuusneuvosto on ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden palauttamiseksi ja ylläpitämiseksi.

6 artikla

5 artiklassa aseelliseksi hyökkäykseksi yhtä tai useampaa sopimuspuolta vastaan katsotaan aseellinen hyökkäys:

- sopimuspuolen aluetta vastaan Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa, Ranskan Algerian hallinnollisia alueita vastaan (2), sopimuspuolen lainkäyttövallan alaisia alueita tai saaria vastaan Pohjois-Atlantin alueella Ravun kääntöpiiristä pohjoiseen;
- sopimuspuolen asevoimia, aluksia tai lentokalustoa vastaan näiden alueiden sisä- tai yläpuolella tai minkä tahansa Euroopan alueen sisä- tai yläpuolella, jolla sopimuspuolen miehitysjoukkoja oli asemassa sopimuksen voimaantulopäivänä tai Välimerellä tai sen yläpuolella tai Pohjois-Atlantin alueella tai sen yläpuolella Ravun kääntöpiirin pohjoispuolella.

7 artikla

Tämä sopimus ei vaikuta eikä sitä pidä tulkita siten, että se vaikuttaisi millään tavoin niihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jotka sopimuspuolilla, jotka ovat Yhdistyneitten Kansakuntien jäseniä, on peruskirjan nojalla, eikä turvallisuusneuvoston ensisijaiseen velvollisuuteen ylläpitää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.

8 artikla

Kukin sopimuspuoli julistaa, etteivät mitkään nyt voimassa olevat kansainväliset sitoumukset sen ja minkään muun sopimuspuolen tai minkään kolmannen valtion välillä ole ristiriidassa tämän sopimuksen määräysten kanssa ja sitoutuu olemaan solmimatta kansainvälisiä sitoumuksia, jotka ovat ristiriidassa tämän sopimuksen kanssa.

9 artikla

Sopimuspuolet perustavat täten neuvoston, jossa kukin niistä on edustettuna ja jonka tarkoituksena on tarkastella tämän sopimuksen täytäntöönpanoa koskevia kysymyksiä. Neuvosto organisoidaan siten, että se kykenee kokoontumaan viipymättä koska tahansa. Neuvosto perustaa tukitoimielimiä, jotka saattavat olla tarpeellisia; erityisesti se perustaa välittömästi puolustuskomitean, jonka tehtäväksi tulee suositella toimenpiteitä 3 ja 5 artiklojen täytäntöön panemiseksi.

10 artikla

Sopimuspuolet voivat yksimielisellä sopimuksella kutsua minkä tahansa muun Euroopan valtion, jolla on edellytyksiä edistää tämän sopimuksen periaatteita ja osaltaan myötävaikuttaa Pohjois-Atlantin alueen turvallisuuteen, liittymään tähän sopimukseen. Näin kutsuttu valtio voi tulla sopimuksen sopimuspuoleksi tallettamalla hyväksymiskirjansa Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan. Amerikan Yhdysvaltojen hallitus ilmoittaa kaikille sopimuspuolille kunkin hyväksymiskirjan talletuksesta.

11 artikla

Sopimuspuolten on ratifioitava tämä valtiosopimus ja toteutettava sen määräykset omien perustuslaillisten menettelyittensä mukaisesti. Ratifiointikirjat talletetaan mahdollisimman pian Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan, joka ilmoittaa kaikille muille allekirjoittaneille kustakin talletuksesta. Sopimus tulee voimaan niiden valtioiden välillä, jotka ovat ratifioineet sen, heti, kun allekirjoittaneiden valtioiden enemmistön, mukaan lukien Belgian, Kanadan, Ranskan Luxemburgin, Alankomaiden, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Yhdysvaltojen ratifiointikirjat on talletettu, ja se tulee voimaan muiden valtioiden osalta niiden ratifiointikirjan talletuspäivänä. (3)

12 artikla

Tämän sopimuksen oltua voimassa kymmenen vuotta, tai koska tahansa tämän ajanjakson jälkeen, sopimuspuolten, jos joku niistä niin pyytää, on neuvoteltava toistensa kanssa sopimuksen tarkistamisesta ottaen huomioon tekijät, jotka tuolloin vaikuttavat rauhaan ja turvallisuuteen Pohjois-Atlantin alueella mukaan lukien sekä maailmanlaajusten että alueellisten järjestelyjen kehittämisen Yhdistyneitten Kansakuntien peruskirjan mukaan kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

13 artikla

Tämän sopimuksen oltua voimassa kaksikymmentä vuotta sopimuspuoli voi lakata olemasta sopimuspuoli vuoden kuluttua siitä, kun se on antanut irtisanomisilmoituksensa Amerikan Yhdysvaltojen hallitukselle, joka ilmoittaa muitten sopimuspuolten hallituksille kunkin irtisanomisilmoituksen talletuksesta.

14 artikla

Tämä sopimus, jonka englannin- ja ranskankieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen arkistoon. Kyseinen hallitus toimittaa asianmukaisesti oikeaksi todistetut jäljennökset muiden allekirjoittaneiden valtioiden hallituksille.

1. Niiden alueiden määrittely, joihin 5 artiklaa sovelletaan, uudistettiin Pohjois-Atlantin sopimuksen pöytäkirjan 2 artiklalla Kreikan ja Turkin liittymisen yhteydessä, joka allekirjoitettiin 22. päivänä lokakuuta 1951.
2. 16. päivänä tammikuuta 1963 Pohjois-Atlantin neuvosto totesi, että Ranskan entisten Algerian hallinto-alueitten osalta tämän sopimuksen asiaankuuluvat lausekkeet eivät enää ole olleet sovellettavissa heinäkuun 3. päivästä 1962 lähtien.
3. Sopimus tuli voimaan 24. päivänä elokuuta 1949 kaikkien allekirjoittaneiden valtioitten talletettua ratifiointikirjansa.

SUOMEN ATLANTTI-SEURA

Suomen Atlantti-Seura (Finlands Atlantsällskap, Atlantic Council of Finland) on avoin ja puoluepoliittisesti riippumaton järjestö. Sääntöjensä mukaan seura edistää ”euro-atlanttista, erityisesti Natoon ja Euroopan unioniin liittyvää ulko- ja turvallisuuspoliittista keskustelua, tutkimusta ja koulutusta Suomessa”. Seura toimii kohtaamispaikkana ulko- ja turvallisuuspolitiikasta kiinnostuneille suomalaisille. Se tarjoaa foorumin euro-atlanttisten kysymysten käsittelylle Suomessa. Tarkoituksensa toteuttamiseksi seura järjestää ajankohtaisia keskustelutilaisuuksia ja seminaareja sekä harjoittaa julkaisu- ja koulutustoimintaa. Suomen Atlantti-Seura on perustettu 16. joulukuuta 1999.

Organisaatio

Suomen Atlantti-Seuralla on puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa, hallitus ja pääsihteeri. Suomen Atlantti-Seuran puheenjohtajana toimii Euroopan parlamentin jäsen **Liisa Jaakonsaari**. Suomen Atlantti-Seuran pääsihteerinä toimii VTM **Terhi Suominen**.

Suomen Atlantti-Seuran vuoden 2011 hallituksen jäseniä ovat professori **Tuomas Forsberg**, kansainvälisten asioiden sihteeri **Jari Haapiainen**, eversti **Pertti Hyvärinen**, Suomen Atlantti-Seuran Nuoret -verkoston puheenjohtaja **Hanna-Leena Ottelin**, puolustusasiainneuvos **Helena Partanen**, kansainvälisten asioiden sihteeri **Pasi Rajala**, valtiosihteeri **Marcus Rantala**, valtiotieteen tohtori **Pentti Sadeniemi**, kansanedustaja, eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, ministeri, suurlähettiläs **Pertti Salolainen**, suurlähettiläs **Veli Sundbäck** sekä suurlähettiläs **Jukka Valtasaari**.

Suomen Atlantti-Seuran ensimmäisenä puheenjohtajana toimi ministeri, suurlähettiläs **Jaakko Iloniemi** (1999–2001). Häntä seurasivat tehtävässä ministeri, suurlähettiläs **Paavo Rantanen** (2002–2004) ja Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVAn johtaja, tohtori **Risto E. J. Penttilä** (2005–2008). Euroopan parlamentin jäsen **Liisa Jaakonsaari** on toiminut seuran puheenjohtajana vuodesta 2009. Suomen Atlantti-Seura on kutsunut kunniapuheenjohtajakseen ministeri, suurlähettiläs **Jaakko Iloniemen**.

Kansainvälisyys

Suomen Atlantti-Seura on Atlantic Treaty Associationin (ATA) jäsen. ATA on 42 kansallisen Atlantti-Seuran sateenvarjojärjestö, joka on perustettu vuonna 1954. ATAn varsinaisia jäseniä ovat Naton jäsenmaiden Atlantti-Seurat ja liitännäisjäseniä Naton rauhankumppanuusmaiden (Partnership for Peace, Pfp) Atlantti-Seurat. Suomen Atlantti-Seurasta tuli liitännäisjäsen Budapestissä pidetyssä ATAn 46. yleiskokouksessa marraskuussa 2000. Suomen Atlantti-Seura osallistuu aktiivisesti kansainväliseen ATA-verkoston toimintaan ja muiden Atlantti-Seurojen järjestämiin tapahtumiin. ATAn sihteeristö sijaitsee Brysselissä.

Jäsenet

Suomen Atlantti-Seurassa on yli 600 jäsentä. Eri yhteiskunnan aloja edustavaa jäsenkuntaa yhdistää kiinnostus ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksiin. Seuralla on alle 30-vuotiaille jäsenilleen Suomen Atlantti-Seuran Nuoret -verkosto, johon kuuluu yli 100 seuran jäsentä.

Yhdistyksen varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä henkilö, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen. Kannattavaksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeuskelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa. Varsinaiset jäsenet ja kannattavat jäsenet hyväksyy hakemuksesta yhdistyksen hallitus. Jäsenhakemuksen voi täyttää osoitteessa www.atlanttiseura.fi.

SUOMEN ATLANTTI-SEURAN JULKAISUT

Terhi Suominen & Jyrki Karvinen (toim.): Suomi ja Nato. Suomen Atlantti-Seuran 10-vuotisjulkaisu, 2009

Karoliina Honkanen & Janne Kuusela: Kysymyksiä ja vastauksia Natosta, 2007

Olli Kivinen: Nato ilman tunteilua, 2007

Eeva Hautamäki & Janne Halttu (ed.): European Crisis Management in Transition, 2005

Martti Setälä (ed.): Small States and NATO, 2005

Janne Halttu (toim.): Suomi valintojen edessä, 2004

Terhi Suominen & Eero Kytömaa (toim.): The United States and the World, 2004

Terhi Suominen & Axel Hagelstam (toim.): Euroopan turvallisuus ja Suomi, 2003

Karoliina Honkanen & Tomas Ries (ed.): NATO after Prague, 2003

Karoliina Honkanen & Tomas Ries (ed.): Baltic Security, NATO and the EU, 2001

Nato uudistuu. Marraskuussa 2010 Nato julkisti uuden strategisen konseptin, joka linjaa kymmenen vuoden toimintasuunnitelman järjestölle. Naton ydintehtävä säilyy kuitenkin muuttumattomana: puolustaa poliittisin ja sotilaallisin keinoin jäsenmaidensa vapautta ja turvallisuutta. Nato on edelleen ainoa kansainvälinen järjestö, joka tarjoaa jäsenilleen uskottavat turvatakuut.

Nato vaikuttaa Suomen turvallisuusympäristöön riippumatta siitä, onko Suomi Naton jäsen vai ei. On tärkeää, että Natosta on saatavissa suomeksi helposti ymmärrettävää, ajantasaista ja luotettavaa tietoa. Karoliina Honkasen ja Janne Kuuselan kirjoittama raportti vastaa yleisimpiin kysymyksiin Natosta. Se sopii niin toimittajien, poliitikkojen kuin muiden aiheesta kiinnostuneiden suomalaisten Nato-käsikirjaksi.

Tämä raportti tarjoaa Nato-jäsenyyden kannattajille mahdollisuuden syventää tietojaan aiheesta. Nato-jäsenyyden vastustajille raportti on niin ikään tärkeää luettavaa – on hyvä tietää mitä vastustaa. Raportti palvelee eniten niitä suomalaisia, jotka eivät vielä ole muodostaneet kantaa sen enempiä Natoon järjestönä kuin Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen.